

ШЛЯХОМ ЖОВТНЯ

Про розвиток білоруської літератури за десять літ

Перші вибухи імперіялістичної війни визначали кінець „нашанівського“(*) періоду білоруської літератури. Шалений шквал бойовищ, пожеж, реквізицій хлюпонував на Білорусь. Запалало те полум'я, в якому загартувалися сили білоруського народу для інших бойовищ, що з ними довелося йому зустрітися пізніш. Од моря до моря вирости дротяні стіни, од моря до моря порозкидала доля той невеличкий гурток робітників, що про них казали:

— Бѣлоруссы? Да, их всѣх можно на одной кушеткѣ помѣстить...

Коли зійшла перша хвиля завірюхи, що порозкидала початківців, почали вони збиратися то там, то тут, входячи до різноманітних організацій—перших ластівок громадських рухів на Білорусі. На середину 1917 року Менск займає місце Вільни в справі білоруського культурно-національного руху; створення „Вольнай Беларусі“ в Менску, зростання громадських організацій мали велике історичне значіння. Особливе значіння мав той факт, що в Менску, всупереч віленським традиціям, почали розгортатися в дальшому рішучі події в житті білоруської художньої літератури.

„В той час,—пише проф. Ігнатовський,—як петербурзькі й деякі інші громадські організації („Бел. Соц. Грамада“) зв'язалися з робітничими білоруськими колами і ставали поступово на виразний революційно-класовий ґрунт, менська організація, що для Білоруси мала в той час найважливіше значіння,—не мала цієї підпори й повинна була ввійти в зносини з дрібнобуржуазними національними білоруськими колами та набрати право-соціалістичного зафарблення. Цей факт мав величезне значіння в ході революції на Білорусі („Гісторія Беларусі в ХІХ і в початку ХХ століття“).

Тому, що „Грамада“ була найупливовішою течією в тогочасному національному рухові, ці слова можна прикласти й до всього руху. Звідси пішли й гра в демократію по-керенському, і невдачі переговори з тимчасовим урядом, і недоречні постанови всебілоруського конгресу („часоває“ визнання радянської влади), та історія опереточних урядів Б. Н. Р.—і т. інш. Білоруський національний рух, за малими винятками, зразу не попав в одну колю з революцією, й од цього пішли всі дальші лиха. Органічно зв'язані з ним білоруські письменники й поети, зрозуміло, не могли зразу одірватися од нього. Звідси та багатозначна, мовчазність, якою вони зустріли Жовтень, од цього й ті ієреміади, якими відгукнулися деякі з них на розпуск конгресу. Од цього нарешті виникає й те хитання, яке тяглося в білоруських письменників досить довгий час.

Надзвичайно добре відбита позиція білоруської інтелігенції у відносинах до революції й контр-революції в повісті „Дзье ве душы“, написання якої припадає на цей час і яка з'являється найбільш буйним і характерним твором тієї пори. Для нас ця повість має ще й історичне значіння: тут відбиті ті самі історично-психологічні процеси, що їх лише через кілька років виобразив польський письменник Жеромський в своєму творі „Przedwiosnie“. Твір Жеромського одразу став відомим у всесвітньому масштабі: за Жеромського була його репутація, яка давала йому певне

*) Період білоруської літератури, коли виходив часопис „Наша Ніва“, що об'єднував її.

право спізнитися на п'ять років. Твір Гарецького, написаний під свіжим вражінням, написаний свіжими фарбами, зостався мало відомим навіть і на Білорусі. Цей факт має так само своє глибоке історичне коріння й виправданий всією попередньою історією Білорусі і її культури. Він є наслідком тієї впертої праці, яка провадилася в нашій країні сотні років, маючи на меті зробити Білорусь безлічною провінцією східних кресів Речі Посполитої або „губерніями Северо-Западного Края“.

Не диво, що білоруська інтелігенція того часу, зв'язана головним чином із дрібнобуржуазними елементами міста й заможним селянством, не одразу змогла змінити свої позиції.

Ігнат Абдзіраловіч, герой повісті „Дзье Душы“ робиться свідком Жовтневої революції. Події кидають його од більшовика Гаршка до білогвардійця Гарешкі. Ігнат не може ніяк визначити свого ідейного місця поміж двома дієвими силами, не може й прилучитися до тієї чи іншої.

„Я не знаю, хто мені свій, хто чужий, я держуся дикого нейтралітету й обдурюю тих і тих, і самого себе. Невже панська кров, що тече в моїх жилах, має тут певне значіння? Еге, що за безглузді думки,—цього не може бути.

І одна половина його, яка розуміла білих, мовчала, оніміла.

І друга половина його, яка розуміла червоних, вимагала, щоб він знайшов князя й забив його, і щоб він догнав Гарешку й дав йому ногою під груди, як той дав лежачому Гаршку“.

От у цьому уривкові образ становища білоруської інтелігенції, а заразом і білоруського письменства того часу. У цій же повісті ми маємо цілу низку інших типів, що характерні для епохи. Цікавий Микола, з його теорією „національного більшовизму“. Він інстинктивно відчуває силу більшовиків, відчуває, що правда на їхньому боці. Але він не може вийти з рямців національної замкнутости та нерішучости—чисто інтелігентська риса—і це приводить його до недоречної теорії. Це хитання й роздвоєння часами вели до найтрагічнішої розв'язки. Ця роздвоєність згубила одного з видатніших білоруських співців—Алеся Гаруна. Столяр, син чорнороба, революціонер, який пережив дев'ять літ царського заслання—Алесь Гарун пише:

Гэй, хто ёсьць тут? Люд галодны,
Люд пакутны! Да мяне!
Станьма, брацьця, в шых паходны,—
Наша гора праміне.

Устануць, рушаць. Прэч з дарогі!
Хто нам хоча заступіць!
Мы пашлі, мы—люд убогі
Усё узяць, ці всё згубіць.

А друга істота Алеся Гаруна кидає його в стан лютих ворогів цього вбогого люду, поставила на другий бік барикад і привела поета на далекий краківський цвинтар.

Це роздвоєння відбилосся й на всій білоруській художній літературі цього періоду, який можна обмежити часом із 1917 до 1923 року. Ця пора бурхливих подій, які перешкождали „нашанівцям“ *) зібратися знову, усвідомити своє місце в революції. І в той час, як одні (Ц. Гартны, А. Гурло) зразу стали на ґрунт Жовтневої революції,—другі, як Купала, Колас, Гарун та інші просто стримувалися оцінювати становище й не проводили межі біля себе ні з того, ні з іншого боку. У Купали в цей чав брелять нотки розчарування, нотки жалю по надіях, що несправ-

*) „Нашанівці“ „письменники, що групувалися навколо часопису „Наша Ніва“.

дилися (збірник „Спадчына“) — які представляють собою логичне продовження національних закликів. У Коласа („Водгульє“) аналогічні мотиви. В обох починають з'являтися деякі пацифістські настрої, як от у віршові Коласа „Ворагам“, ці настрої безумовно стають у безпосередній зв'язок із подіями на Білорусі, а пасивність їхня випливає з того самого роздвоєння, яке характеризує позицію інтелігенції.

Таким чином у літературі цього періоду ми можемо визначити дві основних течії.

Перша — це головне ядро „нашанівців“, яке опинилося на великому роздоріжжі й нерішуче переступало з ноги на ногу, не знаючи куди податися.

То вони пишуть:

Кавалі другія,
А ланцуг той самы,
Песьні всі старыя
Неаджытай гамы.

То в них з'являються мотиви, подібні до вищенаведених рядків А. Гаруна. В цілому ж у цій течії переважають мотиви невиразні. По кількості нових творів — це один із найбільш бідних періодів у білоруській літературі.

Перша течія має своє завершення в збірнику „Адраджэньне“, якого видали 1922 р. Після цього збірника починається поворот білоруської літератури на нові рейки. В цей же час починає ставати на ноги й розгортатися друга течія, яка після вбрала в себе першу, і якій судилося стати білоруською літературою повоєнної доби. 1918 року в Москві було видано альманах „Зажынкi“, перший збірник білоруських поетів і письменників, що вийшли з сім'ї трудящого народу. В цей збірник, цілком просякнутий духом класової боротьби, ввійшли твори як „нашанівців“ (Ц. Гартного, Ф. Чарнушевіча, А. Гаруна та інших), так і багатьох нових письменників (Міхалка-Галка, Ф. Шантир). Цей збірник важливий для нас не стільки своїм мистецьким, скільки своїм історичним значінням. Цей збірник є першою ступінню того величезного ідейного росту, який пережила білоруська література за десять років Жовтневої революції. По своєму ідейному змістові мистецькі твори цього збірника нагадують нам маніфест першого робітничо-селянського уряду Білорусі. Це мажорний тон переможної революції, це життя білоруських низів у зовсім новім освітленні.

Група білоруської інтелігенції, об'єднана навколо „Зажынок“, „Дзьяньніцы“ й білоруського національного комісаріату — це вже нова інтелігенція, не зв'язана з дрібнобуржуазними угрупованнями. Це представники біднішого білоруського селянства, ремісництва. Це піонери тієї групи білоруського культурницького активу, що їм ходою подій судилося стати на чолі білоруської інтелігенції й повести її шляхом Жовтневої революції.

1921-22 року ця друга течія висуває групу зовсім нових письменників і робить переможну вилазку, яка залишає за нею ідейні позиції білоруської літератури. Поема „Босыя на вогнішчы“ М. Чарота остаточно вирішила ідейний напрямок білоруської літератури та поставила на чолі її нові сили. З цього часу починається групування сил, починається переоцінка цінностей у поетів „нашанівців“. Починає оживати й саме літературне життя Білорусі.

Твориться перший товстий білоруський часопис „Полымя“, який збирає навколо себе й молодих і старих письменників. Відбуваються вечери „Полымя“, які з одного боку притягають до зростаючої літера-

тури увагу громадянства, а з другого—збільшують прагнення письменників до більшого зближення. Цікавості до білоруської літератури сприяє відкриття в Менску білоруського педтехникуму й університету, де розпочинається навчання білоруської літератури. Відомі спроби організації літературно-мистецьких часописів при Б. Д. У. і при „Беларускай хатды“ („Маладзік“). Ці організаційні прагнення, спочатку несталі (як от організація секції письменників при будинкові освіти)—виливаються нарешті в організацію „Маладняк“.

Всі шість організаторів „Маладняка“—Чарот, Вольны, Дудар, Александровіч, Пушча і Бабарека—всі були в білоруській літературі новачками, не мали ще належного досвіду в цьому напрямку.

Але вони цілком були просякнуті ідеями Жовтневої революції, твори їхні носили на собі всі відзнаки нових надзвичайних для білоруської літератури впливів. Це переможно вступала в літературу сільська біднота, міський пролетаріат протягав руки до білоруської літератури. Одночасно й старіші письменники рішуче повернули на нові рейки й стали нарешті радянськими людьми. Лише декілька старих письменників не пристали до нової лінії й остаточно занепали, як-от: Павловіч, Буйла та інші.

Збірник Янки Купали „Безназознае“ найкраще висловлює той переверт, який стався в білоруській літературі. Жовтень, шляхом прикритої ідеологічної боротьби завоював для білоруської літератури старих письменників, і білоруська література стала, таким чином, безоговорочно на новий шлях. З'являються все нові й нові літературні сили. Навколо „Маладняка“ гуртуються не лише письменники, але майже вся білоруська молода інтелігенція, що її світогляд виховується вже в кузні Жовтня.

Але ідейний ріст білоруської літератури не може й не міг іти без збочень, як не міг іти без хитання господарчий розвиток країни. Поступове відбудування зруйнованої країни, неп, господарче відродження і соціальне розшарування села—повинні були викликати суперечності в самій білоруській літературі, представники якої по суті представляли інтереси найрізноманітніших груп селянства: звідси й різноманітні відтінки в ідеології тих, хто ніби-то складав дещо соціальне.

Одночасно конкретизація форм національної політики партії, особливо після XII з'їзду не могла не викликати різних ілюзій шовіністично-настроєних груп населення, що так само повинно було в деякій мірі відбитися в літературі. Все це підготовляло ґрунт до найрізноманітніших суперечностей, які й почали виникати в першу чергу в „Маладняку“, як у єдиній організаційній одиниці.

Почали поглиблюватися суперечки по лінії проблеми форми й змісту. Одна група, не одкидаючи великого значіння формальної сторони творів, вимагала від них іще й виразного класового змісту. Без жодної підстави приписали цій групі ще й вимогу від кожного твору обов'язкової „радості“. Це є безумовно справжнісенький наклеп. Тому, що ця група завжди дотримувалась у своїх поглядах на розвиток літератури шляхів, визначених марксистським вченням, і завжди вважала, що література повинна одбивати життя в усіх його проявах так, як воно єсть.

Друга група оддавала велику перевагу розробці формальних елементів твору, не одкидаючи, на словах, значіння змісту. Шляхом філософських, на перший погляд, міркувань представники цієї групи, перебуваючи під впливом головним чином імажинізму, а частково й акмеїзму руських формально-мистецьких шкіл,—скомпонували теорію „маладнякізму“.

„Маладнякізм“—це синтез форми й змісту, й являє собою особну школу. Всяка нова школа вимагає протиставлення чомусь іншому. Звідси

„маладнякісти“ на всю дожовтневу білоруську літературу наклеюють ярлик „адраджанізму“ („відродженізму“). Відновляти тут теоретичні обґрунтування „маладнякізму“ не вважаємо за потрібне, але само це протиставлення викриває суть „маладнякізму“. Справа в тому, що досить тяжко об'єднати „нашанівців“ на ознаках змісту. Не можна поставити за одну дужку Купалу—співця малоземельного селянства—і Цішку Гартного—поета ремісництва й робітництва. Ні з тим, ні з тим не можна порівняти М. Багдановіча, а Алесь Гарун стоїть близько лише до Купали. Але ж є щось спільне, що виразно з'єднує їх поміж собою. Це форма, якою користувалися вони для виявлення своїх почуттів. Це—переважно пісенна лірика; а Максим Багдановіч з'являється і першим стилізатором білоруського віршу. Звідси стає зрозумілим і логичним недовге співробітництво „маладнякізма“ й „адраджанізма“. „Адраджанізм“—це школа пісенної лірики; „маладнякізм“—це школа стилізації віршу, згідно новітніх вимог поетичного майстерства, школи образотворчої, одним словом, школа по суті своїй формальна. Не дарма „маладнякісти“ так цікавилися поетами формалістами, як Хозе-Марія, де-Ередія, Верлен і т. д. Теорія „маладнякізму“ залишилася не життєвою і сам термін цей ніколи не мав широкого вживання тому, що не можна було об'єднати навіть двох чоловік у нас по формальних ознаках у будь-якому напрямкові. Однак, ця теорія послужила цілиною, що дала можливість у творчість формалістів пройти елементам дрібновласницької ідеології; це й поставило багатьох поетів у зв'язок із дрібнобуржуазними угрупованнями населення і викликало в творчості цих поетів цілу низку назадицьких, з точки зору творення пролетарської літератури, моментів. Група впадає у великий ідеалізм, психологізм, у творах їх з'являються надламлені нотки хоровитого песимізму. Особливо це виявилось в творчості Язєпа Пушчи і Кузьми Чорного. У першого, в зв'язку з цим, занепала й форма, що з кожним разом виявляється все більше й більше. Безумовно таке становище мусило набрати деякого організаційного оформлення. В наслідок цього і створилося угруповання „Узвишша“, куди ввійшли ті, хто вийшов із „Маладняка“—Дубовка, Бабарека, Кузьма Чорни, Дарожни й кілька молодших поетів і письменників.

„Маладняк“, після виходу цих товаришів, звернув більшу увагу на оздоровлення своєї групи та удосконалення метод роботи. Було виключено частину зайвих товаришів, які мали лише відносну належність до літератури*). Було виключено кілька молодих поетів з „узвишшівським“ офарбленням, які втворили групу „Пробліск“.

Таким чином у сучасний момент ми маємо досить виразне розмежування на ідейному фронті білоруської літератури. „Маладняк“—група селянських письменників із неухильною тенденцією до оформлення елементів пролетарської ідеології в своїй творчості. Ця тенденція обґрунтована в декларації „Маладняка**” й виразно виступає в творчості товаришів цієї організації. „Узвишша“—група інтелігентських письменників із деякими міщанськими й селянськими ухилами, яка свою творчість прагне виявити в найбільш досконалій формі, а ваді змісту прикриває утворенням туманної і повної „лівими фразами“ платформи. Врешті окремо стоїть група старіших письменників, які займають, так би мовити, проміжне становище поміж обома групами.

II.

Висвітливши, оскільки було можливо, ідейний зміст білоруської літератури за десять років Жовтневої революції, ми перейдемо до якісних і кіль-

*) Частина цих виключених утворила тепер нову організацію під гучною назвою „Літературна-мастацкая комуна“.

**) „Маладняк“ № 9. 1926 р.

кісних досягнень, що їх мала наша література за цей період. Разом ми назвали б цей період періодом розгортання широких полотен. Коли творчість „нашанівців“ складалася переважно з незначних по розміру творів—віршів та оповідань, то післяжовтневий період має сталу тенденцію до монументальних творів, як-от: поема, повість і нарешті роман. Першим твором такого роду з'явилася повість Гарецького—„Дзвє душы“, про яку ми вже говорили вище. Пізніш з'являються поеми Чарота, Бядулі, Купали та багатьох інших. Закінчуються монументальні твори білоруської літератури—поеми Коласа—„Новая Зямля“ і „Симон Музыка“, а так само і його повість „У Палескай глушы“. Але цього ще мало. Колись білоруській літературі треба було змагатися за завойовання білоруського ринку. Тепер ринок цей здобуто, і треба задоволити його художньою літературою, яка могла б остаточно завоювати симпатії читача. І от починається розробка сатири (Крапіва), з'являється газетний фейлетон (Альоша, Свен) і нарешті з'являється білоруський роман (Цішка Гартни, Зарецькі, Кузьма Чорни). Провадиться величезна робота над очищенням і вдосконаленням літературної мови. Досягають це як словотворчістю, так і дослідженням та систематизацією живої народної мови. В багатьох поетів і письменників словники живої мови стають настільними книжками.

Поруч із цим виростає цікавість до білоруського фольклору. Студенти БДУ розроблюють питання і матеріали білоруського фольклору під керівництвом професора Піотуховіча, починають високо цінити ті пісні й казки, серед яких вони росли й виховувалися. Сам характер ранньої білоруської літератури, що виростала з народної пісні, наводить багатьох поетів на шлях дальшої розробки і стилізації пісенного матеріалу та білоруської казки. В цьому напрямкові провадиться напружена робота.

В зв'язку з розширюванням світогляду поетів, підвищенням цілого їхнього творчого рівня, а також через зміцнення зв'язку з іншими країнами, де багатьом довелося побувати за часів війни, розпочинається праця по збагаченню всіх елементів форми: з'являється трохи не вперше складена рима, римовка сумежна й оповита; побіч із звичайною чотирирядковою строфою все більше й більше з'являється двох, трьох і п'ятирядкова. З'являються початки верлібру (вільного віршу) у Бядулі, у Чарота. Нарешті значно поширюється тематика, охоплюючи тепер найрізноманітніші моменти життя не лише білорусів, але й далеких до неї країн.

Все це виводить білоруську літературу з національних рямців і кладе початок її зв'язкові з іншими літературами. З'являються переклади талановитих творів білоруських письменників, з одного боку, на російську й українську мови, з другого—на німецьку, італійську, єврейську та інші. Одночасно в білоруській літературі з'являються переклади творів чужоземних письменників.

Одним із характерних моментів у післяжовтневій літературі є великий зріст художньої прози. Це пояснюється безумовно зростом кадру читачів. Читач вимагає більш сталого й ґрунтового матеріалу. І от з'являється ціла низка нових прозаїків, багато з яких одразу зайняли видатне місце в художній літературі, як-от: Міхась Зарецькі. Окрім виключних прозаїків, як Чорни, Галавач. Ньоманські,—багато поетів починають переходити з віршів на прозу, як Ц. Гартни, Бядуля, Чарот. З'являється спроба авантурної повісти, як „Два“ й „Антось Савіцькі“ Анатолія Вольного, і спроба колективного роману Александровіча, Вольного й Дудара—„Вавчаняты“.

Треба відзначити й поспіхи в царині національної драматургії. Галушок після революції взявся опрацьовувати мелодраму, Міровіч дав п'єси,

що послужили оформленню національного театру, як „Кастусь Калінавські“ й „Машека“. Велике значіння має п'єса Кудзелькі—„На купальє“.

В зв'язку з якісним і кількісним зростом білоруської літератури поширюється білоруський книжковий ринок.

Крім трьох товстих часописів—„Полымя“, „Маладняк“ і недавно утвореного „Узвышша“—видаються альманахи та часописи по окружних містах—у Полацку, Вітебску, в Орші, Бобруйску й інш. Білоруське Державне Видавництво й „Маладняк“ випускають на ринок багато художньої літератури, в тому числі досить ґрунтовних видань.

Нарешті треба відзначити ріст кількості письменників. Коли од „нашанівської“ пори нам залишилися імена Купали, Коласа, Ц. Гартного, Гарецького, Бядулі, Аляхновіча, Голубка, Гурло, Журби, то тепер у нові часи виявилось, що подають великі надії: Чарот, Вольни, Александровіч, Дудар, Дубовка, Пушча, К. Чорни, Крапіва, Ньоманські, Трус, Н. Чернушевіч, Жилка, Галавач, Мараков, Лінько, Хадика, Барашка та багато інших. Такий зріст літературних лав наочно підкреслює ті широчезні можливості, які одкрив Жовтень для білоруських робітників та селян.

III.

Ми дозволимо собі ще зупинитися на деяких окремих письменниках пожовтневої доби. В першу чергу ми повинні згадати найбільшу постать нашої літератури—це народнього поету республіки Янку Купалу. Вийшовши на шлях Жовтня своїм відомим віршом „Арлянятам“, поет уже з цього шляху не сходить. В своїй збірникові „Безназовнає“, на який в свій час так злісно обурився нещасливий кандидат на гідність „білоруського Белінського“—Бабарека, Янка Купала дав надзвичайно яскравий образ нової молодії Білоруси:

Пакінем спадчыну мы для патомкав
Інакшую ад тэй,
Што взяли мы ад продкав на абломках,
Гісторыі сваей.
З інакшай думкай пойдзе в сьвет і людзі
Патомак гэны наш:
Згібацца вжо ня будзе і ня будзе
Піць з недапітых чаш.
Дасталі сьцежкі, ад якіх прапасьці
Маглі мы в бяспуцьці
А кінем бітыя шляхі да шчасьця,
Абы умець ісьці.
На продкав плечах павзрасталі вежы,
Дзе торг вялі за нас,
А мы патомкам нашым кінем межы
Без ашуканскіх крас.
Яшчэ покінулі нам асьляпленьне
Пашану на пакут,
А мы пакінем песьню вызвалення,
І вольны бацькав кут.

Ось образ нової Білоруси, тієї Білоруси, що—

— на куце
У хаце сваей села,—
Чарку мёду у руце
Пазірае сьмела.

Янка Купала не оддається сліпоокому оптимізму. В ньому й тепер є песимістичні, сумні нотки. Але це сум громадянина, а не слёози ханжі.

Яшчэ ня вся работа зроблена,
Ня всё жнiво у нас пажата,—
Яшчэ краiны стан пагорблены,
Як бив, застався ён гарбатым,
Яшчэ дзесь здрадна ласка панская
На беларускім едзе карку
І круціць з подласьцю паганскаю
На свой лад нашу гаспадарку...

Свое сучасне становішчэ і свой далышый шлях сам Янка Купала вызначив у вірші „Шляхам гадов“

Што думаў селянін, што парабак-работнік думаў,
Падслухав іх і в песьню шчыра пералів,
А вжо яны, пад гоман вольных шумав,
Мне свай прыхільны водклік падалі.
Дык жа шумі, красуй у волі, родны край!
Зьвіні в свой звон, сялянска-пролетарскі звон!
Сьпявай ты, Беларусь, у радасьці сьпявай!
Твайго Народу сёньня права і закон.

Так закінчуе Купала один із своїх найважлівішых віршів останьняго часу.

Другий народні́й поет Якуб Колас. Республика трудящих ушанувала Коласа інакше, надавши йому ім'я народнього поета. Колас перший в білоруській літературі перейшов до широкых полотен. Його твори „Новая Зямля“, „Симон Музыка“—це яскраві образи найголовнішых психологічных відзнак білоруського селянина. Деякий нальот містики у другій поемі не перешкоджає нам бачити матеріальний бік психологічных процесів, що становлять одну з відзнак національности. Поеми Коласа дають малюнок білоруської нації так, як визначає цей термін Сталин: „Нація ця історично складена, стала єдністю мови, території, економічного життя, психологічного складу, який виявляється в єдності культури“. Найрізноманітніші соціальні й психологічні категорії знайшли зафарблення в поемі Я. Коласа. Особливо яскраво змальовується життя безземельного селянства, цієї стихії Якуба Коласа й найміснійшій групі білоруського народу. В цих поемах, які з'являються класичними по способу свого написання і по розробці теми, Колас виступає насправді, як національний білоруський поет і як поет національної думки.

Не зайве звернути увагу й на прозу Я. Коласа. Тут перше місце займає ще не надрукована цілком повість „у Палескай глушы“, в якій Я. Колас малює життя сільської інтелігенції і зв'язує з народніми масами життя, таке знайоме самому Я. Коласу. Його оповідання, видані кількома збірниками, цікаві між іншим тим, що одбивають ідейний шлях поета за все десятиріччя. „Першыя крокі“, „У ціхай вадзе“, „Казкі жыцьця“, „На рубяжы“ і „На прасторах жыцьця“—цей хронологічний порядок виходу збірників і одночасно віхи ідейного шляху поета од „нашанівського“ народництва до окупів Жовтня.

* * *

Тоді як Купала й Колас прийшли в повогтневу літературу з певним багажом і повинні були ще проходити довгий і складний шлях до своїх сучасных позицій, то Цішка Гартні і в „нашанівську“ добу стояв окремо, зразу сприйняв Жовтень і з'являється провозвісником нових ідей у

білоруській літературі. Його збірники: „Песьні працы і змаганьня“ і „Урачистасьць“ найяскравіше показують його ідейний шлях.

Роман „Сокі цаліны“ показує нам в історичному розрізі гуртування сил біля революції. Його оповідання „Трескі на хвалях“ і „Прысады“ дають образи буденного життя нової Білорусі, охоплюючи найрізноманітніші події. З формального боку твори Цішки Гартного цікаві особливим нагромадженням провінціалізмів у літературній мові. Хоч робиться це не завжди систематично, але дуже часто навіть ті, хто нападав на Цішку Гартного, кінчали тим, що засвоювали його слова.

Коли ці три письменники прийшли до революції кожен своїм окремим шляхом, то про Міхася Чарота можна сказати, що він прийшов із революції. Його поема „Босыя на вогнішчы“—це твір учасника цієї революції і учасника рядового...

Тому і вдалося мабуть Чароту так тонко ввіяти ритм і зміст революційних подій на Білорусі й передати їх у „Босих на вогнішчы“ Чарот зразу знайшов свою стихію й визначив своє місце в літературі:

Мы—дзеці краіны,
Дзе бура бушуе...
Мы на прадвечных руінах,
Працы палац пабудуем,
Ня любяць нас босых,
Хто век быў абуты...

Один із своїх віршів „В завірусе“, Чарот закінчує так:

Ведай сьвет, я вясковы мужыча сыноч,
Я пяю, што пяе селянін,
А ты чуеш? Іграе завада гудок,
У кузьні гучна зьвініць каваля малаток,—
Пра адно мы п'єм, як адзін.

Чарот—селянський поет. Чарот усіма своїми коріннями росте з бідного, безземельного села, яке хутчіш усіх одгукнулося на заклик пролетаріату. Це видно з його дальшої поеми—„Беларусь лапцюжная“, „Марына“, „Ленін“, „Карчма“, в яких найбільш видатними як із мистецького, так і з соціального боку з'являються дві останні поеми. Твори Чарота перекладено на багато інших мов. Одна з повістей Чарота „Сьвінапас“ лягла в основу кінофільми.

Поруч із Чаротом стоїть група письменників, які разом із ним із самого початку працювали в „Маладняку“ і працюють тепер. Це—Зарецькі, Александровіч, Вольні, Дудар та інші. Зарецькі—майстер широкіх полотнищ. В оповіданнях його (віршів він ніколи не писав) виступають люди нового часу—енергійні, смілі, незламні. Таким чином сутички людей такого характеру дають сцени, повні патосу і трагізму. Твори Зарецького яскраві й колоритні, виносять на поверхню найяскравіші риси нашої епохи, такої багатой на міцні, здорові натурі.

Повною протилежністю Зарецькому являється творчість К. Чорного, який, головним чином, займається детальною психологічною аналізою хоровитих людей. Тут фігурують головним чином люди, одкинуті епохою. Самий характер такої творчості вимагає великої вдумливості й уміння розбиратися в суті речей. Останнього часто бракує в творах К. Чорного, що робить їх нецікавими для масового читача. Александровіч перший вніс у білоруську літературу мотиви міського й містечкового життя. Особливо цікаві його останні три книжки—„Па беларуськім бруку“, „Прозалаць“ та „Угрунь“, де найбільш виступають основні

стихії творчості Александровича. По напрямку поезії близько до Александровича стоїть Дудар.

Уладзімер Дубовка і Язеп Пушча, різні по формальному характеру своєї творчості, значно зближуються в тих джерелах, з яких беруть вони тон і напрямок своїх творів. Це переважно дрібновласницькі прошарування міста й села, інертні й косні в своїй суті. Революційні на словах і такі, що мають великий нахил до психологізму й індивідуалізму. У цьому напрямку й Дубовка, й особливо Пушча дуже близько підходять до К. Чорнаго.

Закінчуючи свій огляд основних моментів у житті білоруської літератури за останні десять років, ми повинні ще раз підкреслити, що лише після Жовтня, який визволив білоруських робітників й селян з-під національного й соціального пригнічення, стало можливим процвітання, розвиток білоруської літератури. Той незрівняний підйом білоруського художнього письменства, який стався за десять років Жовтня, не зупиняється і тепер. Білоруська література стала рівноправним товаришом у сім'ї літератур інших народів, і з кожним днем усе більше й більше затверджується на позиціях, здобутих за десять літ Жовтневої революції.

м. Менск.

РУСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОЛОДЬ

До десятиріччя Жовтня

З першого погляду в літературно-художній продукції руської молоді пожовтневого періоду спадає на очі масовий характер цієї продукції, її постійна тенденція зросту як що до з'явлення нових авторів, так і що до тиражу видань. Масовість, — як характерна ознака, з'явилась зразу ж, скоро накреслилися політичні та соціально-економічні умовини, що сприяли оживленню літератури.

Як же саме проходило це оживлення? Як художня література Жовтня стала дієздатною та організуючою силою? Як вона стала могутнім фактором у справі творення соціалістичної культури? Відповісти на ці питання ми можемо, коли звернемося до історії кризи руської літератури за першого періоду революції.

Цей період через громадянську війну, інтервенцію, загальну розруху та голод неодмінно мусив повести до того, що література, як живий організм, перестала існувати. Вона не зникла зовсім, але омертвіла на деякий час. За перших натяків на поліпшення соціально-економічних обставин перед письменниками пожовтневого періоду стало питання про суть їхніх творчих шукань, про корінне ламання та переоцінку всього того, що раніш урочисто називалося „Літературним Парнасом“, треба було зламати вперту дишлю традиції, переконати й перевиховати старого письменника й, головне, треба було обслужити нового масового читача — пролетаря та селянина. Як говорити з цим письменником, якою мовою, якими методами будувати новий пожовтневий художній твір?

І в розпаленій атмосфері хапання голодний культробітник, письменник, бібліотекар за допомогою старих письменників, які стали на бік Жовтневої революції, почали будувати літературу, піднімати лишки од неї, перетрушувати та використовувати їх.

1918 року на першій всеросійській конференції пролетарських культурно-освітніх організацій було прийнято резолюцію, в якій говорилося, що „пролетаріятові для організації своїх сил у соціальній роботі, боротьбі та будівництві необхідне своє, класове мистецтво“, а значить і література. „Дух цього мистецтва — трудовий колективізм: воно сприймає і відображає світ із точки зору трудового колективу, висловлює зв'язок його почуття, його бойової й творчої волі“. В протигагу старому мистецтву, нове „повинно бути побудоване на товариському співробітництві, що безпосередньо виховує робітників мистецтва в напрямкові соціалістичного ідеалу“.

Цієї точки зору додержується виконавчий комітет міжнародного бюро пролеткульту, яке зорганізувалося підчас другого конгресу III Інтернаціоналу. В листі, підписаному А. Луначарським, В. Полянським, Мак Лейпом, Лефевром, Герцогом та інш., були тези „про здобуття пролетаріатом культурних цінностей минулого та сучасного“ і про те, що „він сприймає її не як слухняний учень, а як будівник, покликаний спорудити нову будівлю на ґрунті комуністичного господарства та товариських відносин у колективній праці й боротьбі“. В цей час пролеткульту відіграли велику роль в об'єднанні пролетарських письменників і в пропаганді нових теоретичних та практичних шляхів літератури.

В наступні роки (1921—1922) процес розвитку пожовтневої літератури виявив, що пролетарська література та мистецтво перебувають ще на дуже низькому художньому рівні, що на ділі довелося прийти до сутички

з низкою досвідчених письменників дореволюційного часу, які намагалися завоювати увагу читачів. Невідповідність між величезним ідейним підняттям, між громадським патосом та надзвичайно вбогою письменницькою технікою була наявною у пролетарських письменників.

1922 року організувалася група пролетарських письменників „Октябрь“, що ядром її стали письменники з групи „Кузница“—Г. Санников, Сергій Малашкін та інші й письменники А. Веселий, А. Жаров, А. Безименський. Платформа цієї групи, що остаточно визначилася в 1923 році, мала в собі такі положення:

„Пролетарською є та література, яка організує психику та свідомість робітничої класи й широких трудових мас у бік кінцевих завдань пролетаріату, як перебудівника світу та творця комуністичного суспільства“.

„Пролетарська література, залишаючись глибоко класовою, не лише організує психику і свідомість робітничої класи, але і все більше впливає на останні шари суспільства, цим самим вибиваючи останній ґрунт з-під ніг буржуазної літератури. Пролетарська література проти-ставить себе буржуазній, як її антипод“.

Ця остання теза про ставлення до буржуазного мистецтва, так само, як і все пітання про пролетарську літературу, зовсім інакше трактувалося серед інших пожевтневих письменників. На чолі цієї групи став А. К. Воронський, якому належить честь об'єднання багатьох талановитих письменників як старих, так і нових. Його твердження відносно того, що кожен пролетарський письменник повинен не то що вивчити, але й перемогти різноманітну спадщину минулого, повинен досконало вивчити „технологію“ літератури і її класичні зразки, притягло не лише так званих „попутників“, але й молодь.

В 1927 році з філіялу „Октября“—„Молодой Гвардии“ вийшли поети Мих. Голодний, М. Светлов та А. Ясний*) та утворили групу молодих письменників „Перевал“ навколо журналу „Красная Новь“. До неї ввійшли А. Веселий, І. Зарудин, П. Дружинин, Є. Сергеева, В. Наседкін, Н. Дементьев, Б. Губер, М. Барсуков, Д. Алтаузен, Є. Еркін та інші. (За реорганізації „Перевала“ у поточному році цей список поповнився низкою дозрілих белетристів та поетів). Перевалці цілком поділяють точку зору А. Воронського, яка загально відома через його статті „Искусство, как познание жизни, и современность“, „О хлесткой фразе и классиках“, „На перевале“ та інш.

Не ставлячи собі за мету повно змалювати літературні угруповання руської молоді, вважаю, що необхідно було накреслити основні, вони бо існують і в наш час у тому або іншому вигляді („Октябрь“ ліг в основу організації всеросійської, а потім всесоюзної асоціації пролетарських письменників; „Молодая Гвардия“ і „Перевал“ свої назви не змінили). Немає також потреби в перелічуванні низки дрібних груп письменницької молоді, як-от, наприклад, „Вагранка“, „Рабочая весна“, група письменників при ленинградському робітничому журналі „Резец“ і. т. д., тому що з якості та з кількості своєї продукції вони стоять незмірно нижче від основних угруповань. Їхнє існування виправдане тим, що такі маленькі угруповання час-од-часу виділяють із себе того або іншого оформленого письменника.

Далеко більшу цікавість, ніж історія літературних груп, має для нас історія реальних вкладів молоді в художню літературу Жовтня. Далі я торкнусь цих творів і спробую дати їм відповідну характеристику.

*) Про це говорили ми в попередній статті „Поети руської молоді“ („Молодняк“ № 6—7, 1927 р).

Всіх численних письменників комсомолу зразу ж треба розподілити на дві частини: а) поетів та б) прозаїків. До цього зобов'язують не лише суто-зовнішні ознаки, але й відмінність внутрішньо-творчих принципів.

Коли більшість поетів молоді до цього часу несе на собі вплив футуро-образних форм та багато дечого запозичають у Маяковського та Пастернака, то прозаїки остаються вірними принципам реалістичного відображення.

КОМСОМОЛЬСЬКА ПОЕЗІЯ

Поети молоді невідділимі од романтики нового толку і в цій галузі, треба сказати, дали свіже й незаяложене слово. Найближчий до традицій футуризму один з основників групи „Молодая Гвардия“ Сергій Малахов. Його рання збірка „Кожанка“ характерна надзвичайно вільним поводженням із природою та з дійсністю. „Обезумевший аппарат“ телеграфний від жаху од звістки, яку передають, „рухнул, крича, на колени“, „хромая пошли паровозы, грузовики“, „вот бабы в ситцевых платочках приехали Тверскою в коммунизм“. Далеко сильніша остання збірка Малахова „Песни у перевоза“, де зустрічається справжня поетична винахідливість. Так от вірш „Путешествие по Москве“ зовсім по-новому подає читачеві московську сутолоку та перетворені революцією вулиці. Але це нове йде за рахунок зменшення „футуро-образів“ та наближення до класичного вірша з відповідно оновленою лексикою. В цілому ж вірші Малахова є олицетворення розсудливості й холодності з задовольняючою версифікаторською технікою. Так само, як і Малахов, шляхом „громоздкого суб'єктирования“ дійсності йде поет Мих. Юрин. Уся його творчість— установка на емпазу (піднесений тон розповідання), на декламаторство, що крізь нього тяжко піймати голос щирого почуття. Поза декламаторством поет ніби не уявляє собі поетичного мистецтва. Але ці його особисті смаки йдуть у розріз із вимогами нового читача. Всі образи Юрина, як от „звуків оп'яненних безумием“, „железного коня, топырящего гриву среди нестройных вех“ тхнуть небувальщиною і разом із тим банальністю. Слід пам'ятати, що не завжди те, чого не буває, є надзвичайне. З книжки Юрина „Солнечная юность“ заслуговує на увагу вірш „Траур“.

Дуже цікава невелика книжка віршів ленинградського поета Вісаріона Саянова „Фартовые года“. В центрі цієї книжки стоїть поема „Наталя Горбатова“, де гостро схоплено тему кохання фронтовика-комсомольця до вбитої на колчаківському фронті комсомолки. Тему розроблено схематично— читач не знає про Наталю Горбатову майже нічого—хто вона, яка її зовнішність, який характер і таке інше. Але ці недоліки викупає лірична свіжість тону та прекрасні відступи поета, що переплітають основну лінію розвитку теми.

Ах, томик помятый,

Ах, старый наган.

Ах, годы прославленных странствий.

Уже пробираются

Через туман

Огни левобережных станций!

Слід ще згадати про поетів „Молодой Гвардии“ Я. Шведова та І. Владимирського. І той, і той—поети селянського толку, що ловлять у своїй творчості цікаві моменти стику міста й села. „Письмо матери“ Шведова глибоко вражає, це дуже викінчений з форми твір. Риси матери-селянки видаються в ньому рельєфно й переконуюче, з усіма

хибами старої і користолюбної селянки. З останніх віршів поета звертають увагу „Губная гармоника“—лірично-танковий вірш, із характерними для Шведова селянськими слівцями та примовками.

І. Володимирський, молодший брат популярного поета Івана Дорошина, в поемі-пісні „Тані“ радує реалістичною постановкою теми про боротьбу дівчини-селянки за свою особу й за своє кохання. Проблема „батьків і дітей“ розроблена непогано й також непогано вклалася в густу пісенну форму вірша.

Поет півночи Іван Молчанов цікавий лише, як поет півночи, цеб-то в ранніх своїх віршах. Гарна його „Самоедская сказка“, де передано життя звіроловів і їхня боротьба з суворою природою.

И столетия из рода в род
Знал ее кочевой народ,
Знал ее, и в снегах и в песках
Голубую страну искал.

Але в пізніших своїх віршах Молчанов не радує читача ні цікавою постановкою теми, ні будь-яким формальним досягненням. Беручись за найрізноманітніші теми, занадто хутко одкликаючись на злободенні газетні факти, поет природно понижує художній рівень своєї творчості, дає неохайні, непродумані вірші, епігонствує та запозичає не соромлячись у дозрілих авторів. Газета, з її вузьким, через необхідність, підходом до художнього твору, часто-густо псує письменника, коли в нього немає достатнього озброєння технічного, а головне немає свого обличчя. Тема, яку задано віршові, з'явиться в друкові вже завтра—значить печи його, складай його з будь-яких своїх і чужих шматків, бий на швидкість, а не на якість. Прикладом письменника, що до певної міри зіпсований газетою, може бути й Молчанов.

Слід відзначити великий провал у світорозумінні й творчості Молчанова, що виявився зовсім недавно. Він опублікував у „Комсомольській Правді“ вірш „Свидание“, що є гімном обивательщині та пошлості. Поет зустрічається з своєю коханою, фабричною робітницею і признається в коханні до другої, „багатої і вродливої“.

Я, милая, люблю другую.
Она красивей и стройней
И стягивает грудь тугую
Жакет изысканный на ней.
У этой речки говорливой
Я песни новые пою
И той богатой и красивой
Я прежний пламень отдаю.

Разом із цим Молчанов висловлює низку загальних міркувань, в яких власне і є „корінь зла“.

Мне скажут: стал ты у обрыва
И своего паденья ждешь
И даже ты мои порывы
Перерождением назовешь.
За боль годов, за все невзгоды
Глухим сомнениям не быть,
Под этим мирным небосводом
Хочу смеяться и любить.

Не варто б говорити про сугубо-міщанську ідеологію цього вірша, якби він не належав пролетарському поетові, що виявив себе й зареко-

мендував. Ледве чи знаменує воно будь-який ухил у психології письменницького молодняка й молодняка взагалі. Сучасна дійсність висуває низку нових тем, серед яких так звані „вічні“ теми кохання, смерті, ревності і т. інш. відіграють чималу роль. І ці істино-серйозні теми під пером письменників (Светлов, Саянов, Жаров та інш.) набувають нове освітлення і нову трактовку. Молчанов у своєму творчому підході стає людиною минулого й до того поганого минулого. „Свидание“ з боку оформлення, не лише з боку мотивів, що брешуть у ньому—шедевр банальности, що подібного до нього не знайдеш навіть у дореволюційного „поета банальности“ Дмитрія Радгауза. Всі ці словесні дзеньки-бреньки, як „под пышным золотом заката она красивой рождена“, „она, чужая стала близкой, а близкая совсем чужой“ і таке інше—нижче гідности пролетарського поета.

З поетів „Перевала“ слід згадати в першу чергу Мих. Голодного. Він знайомий з Україною—цей співець Дніпра й рідного Катеринослава. Більше, ніж хто інший з комсомольських поетів, Голодний підпадає смуткові та гірким роздумуванням про людину. В цьому переконують усі його книжки („Земное“, „Свай“, „Избранные стихи“). Він відчуває біль у машини, яка зносилася й повинна піти на злом: „Мне машина поведала о боли, о горе негладном своем“. Він пише сумні рядки про приїзд матери на батьківщину підчас громадянської війни.

Соленою мукой брызнет мать
И перегнувшись над кроватью
Я долго не могу разнять
Ее костлявые об'ята.
Оставшись с ней наедине,
Замкнул в молчании тяжелом.
Она же спросит о войне
И дрожью оборвется голос.
Я брошу ложью. Разве мне
Рассказывать ей о войне.

Він виспіває „Жар-птицу“ й, головним чином, живу людину.

И будет так от века и до века,
Покуда вместо соловья
Нам скажут: „На-те человека“...

До людини він підходить критично, й суворі його засуди молоді у віршові „Призыв“.

А мы веселые на-диво
Хвосты павлиньи распустил...
Но петь, но петь все тяжелее
Средь пышных дум и малых дел.

(„Будни“).

Те, що для багатьох сучасних поетів вирішено—питання про конфлікт машини з людиною, про надмірний оптимізм молоді та інш. хвилюють Голодного, настроюють його вірші іноді на мінорний лад, що дехто визнає за „занепадництво“. Але яке ж „занепадництво“ може бути у відступленні від завченого та затвердженого „в справжньому критичному світовідчужанні поета“. Похмура муза Голодного зовсім не занепадницька. За це свідчать такі видатні вірші Голодного, як „Страна Советов“ і „Возмущение“.

Голодний тяжить до класичної форми вірша, але його віршові ще далеко до викінченості та ритмічної пружності класичних образів. Дуже часті прозаїзми, перебої в ритмі та римовці, непотрібні ліричні сентенції: але на все це хворіє творчість багатьох комсомольських поетів.

Євсей Еркин, що зібрав свої вірші в книжці „Август“ сильний як майстер ліричного пейзажа. Такі твори, як „Август“, „Весенняя ночь“ витримані в м'яких Левітановських тонах і у великій мірі виразні. В кожному рядку чувається те, що можна назвати вільним диханням художника, майстерністю великої ясности та великої простоти. Але тоді, коли Еркин береться до космічних та урбаністичних тем—простота оддає місце вишуканості, немайстерності—надуманому. Вірш „Автобус“ і „Аэроплан“—характерні в цьому відношенні. „Аэрохор исполненный утопий“—пише Еркин, і читачеві стає моторошно від цього кабалістичного рядка. Як видно, Еркину належить удосконалюватися лише в галузі ліричної віршової новели, не беручись за інші жанри, що не під силу йому.

Микола Демент'єв—скупий, але вже поет, що оформився і відшукав своє обличчя. Його вірші раціоналістичні, вміло сконструйовані й насамперед сюжетні. Проблема сюжетности сучасної поезії—злоба дня, але небагато спеціалізується в галузі сюжетних творів. Демент'єв уміє дати захоплюючий сюжет протягом 45—50 віршових рядків. У вірші „Пожар“ малює пожежу в оперному театрі. Пожежа виникла на початку увертюри, але фанатик-дирижер не рушив із місця до кінця її. Демент'єв уміло грає паралелізмами й деталями. За появи вогню:

Вдруг разрослась в невозмутимый мажор
Спокойная ширь оратории Баха.
И люди бежали, калош не забыв.

Так само сильно написано „Инженеры“, „Максим Горький“ і низку інших віршів.

Селянське крило „Перевала“: В. Наседкин, П. Дружинин, М. Зарудин—досить відомі широкому читачеві. Найцікавіший з них Микола Зарудин, що воскрешає в своїх віршах традиції Фета, Тютчева та інших класиків другого „призива“.

Про лідерів комсомольської поезії А. Жарова, А. Безименського, І. Уткина та М. Светлова мені довелося уже писати детально*). Роля цих молодих провідників молодого художнього слова за всіх їхніх індивідуальних хиб—дуже велика. Вони не дають усій масі комсомольських поетів застигати на місці. Будоражать читачку думку новими темами й формами. Жаров—масовим загально-доступним характером своєї творчости, Безименський—епічним оформленням своїх віршів, Светлов—своєрідною мудрістю лірика та Уткин—побутовими штрихами.

Окремо стоїть Іван Доронин. Його „Тракторный пахарь“—чітко задуманий і розроблений конфлікт між передовою молоддю села та відсталими розлюченими дідами. Та за всієї чіткості композиції поема схематично малює справжнє селянське життя, висвітлює його передвзято якимось „зовнішнім зором“ художника, а не внутрішнім його зором. Цьому сприяє традиційний поділ на добрий та злий початок. Все, що від комсомолу й тракторизації—цілком добре. Все, що від старого—цілком погане. Герої поета в більшості плакатні, й тому майстерно написана що до ритму та метафоричної гри поема, сприймається, як голе усупільнення ідеології. Формально Доронин продовжує Кольцова та Олексія Толстого.

КОМСОМОЛЬСЬКА ПРОЗА

Комсомольські прозаїки являють собою одноріднішу картину, ніж поети. Майстерність поетів звичайно значно вища, але у прозаїків є одна риса, що об'єднує їх, а саме: тяжіння до самобутнього реалізму. Основоположниками „комсомольської прози“ (умовний термін)

*) „Молодняк“ № 6—7, 1927.

вважають звичайно Г. Шубина та М. Колосова. Героєм їхніх оповідань постійно є фабричний або селянський хлопець, розбитий, такий, що вміє знайти будь-який вихід, борець за нове життя. Реалізм молодих письменників відбивається насамперед у широкому використанні „жаргона“ в найрізноманітніших розгалуженнях його. Тлом оповідань Шубина є громадянська війна, фронт проти білих, настрої сільського комсомольця 1919 року (дивись оповідання „Разведчик“).

Колосов бере переважно типи молоді пізнішого періоду. І його оповідання „Стенгаз“, „Креп“, „Барабан“ малюють молодняк на трудовому фронті. Варто відзначити, що ці прозаїки ще не вирвалися із кола протиставлення „батьків і дітей“. Ще більше або менше примітивно малюють боротьбу поколінь. Нова людина, як соціальна особа, як психо-біологічна особа, відсутні у полі зору й Колосова, і Шубина.

На початку свого існування комсомольська проза віддала належну данину „половим темам“. Пригадаємо оповідання Валерії Герасимової „Не настоящее“, де зустрічаються такі місця в душі графа Амори, або Вербідької: „Ніночко! Тобі для інтересу пишу, сьогодні я спатиму не з тобою, а з Федорченком. На нових простинах. Він за місяць готувався й купив на розпродажі. В нього завжди брудний ніс. Але я вище всього, вище себе. Споглядаю. В крайньому разі попрошу його купити гарний циліндр. В нього милі вуси й він дуже любить мої груди“. Не гірше Герасимової Іван Рахілло по силі своєї уяви й художнього такту. „Як скажений буйвол кинувся він на Нінку, турнув її на постіль, майже в лихоманці почав загортати сорочку, під пальцями гаряче тіло“.

Тема з полового життя молоді—серйозна тема. І природно, що письменники молодняка відгукнулись на неї, але крім показування від'ємного, крім занотовування „малінки“, наші молоді письменники, на жаль, не дали нічого. Вони не зуміли по своєму поставити цю тему й дати хоч трохи переконуюче розв'язання її. Вся робота белетристів у цій галузі звелася до підготовки щиничних начерків до більш „широкого“ полотна, якому належало з'явитися трохи згодом. Я маю на увазі тут „Луну с правой стороны“ Сергія Малашкіна. Міцними речами заявили про себе М. Платошкін та М. Шолохов. Першому в повісті „Новобытное“ вдалося по-новому показати картину сім'ї, що розкладається. Ця тема, що сто разів повторялася у Платошкіна, набула низку нових становищ, замайоріла новими відтінками побуту. Зовнішня мова повісті, її побут та конструкція—бідні, мало оригінальні. Але сила автора не в цьому, а в правдивості зображуемого і в знанні його. І „бабка“ Марфа й „токарь Федір і його дружина Ліза“—змальовані просто, не галасливими фарбами, але разом із тим серйозно й переконливо. До досягнень повістей треба віднести співчутливе ставлення автора до своїх героїв, яке помітно в кожному абзаці. Ніщо так емоціонально не прикрашує оповідання, як інтонації автора. Коли вони щирі, твір „заражає“ читача.

М. Шолохов—самостійніший і оригінальніший від названих белетристів.

В „Лазоревой степи“ специфічна комсомольська тема переростає в загально-класову тему боротьби бідноти, батрацтва з багатієм та білогвардійцем—козаком, що стоїть за ним. Опис цієї боротьби невблаганної й жорстокої—крайці місця в повісті. Історія Петьки Кремньова, зустріч комсомольця-продкомісара з батьком-куркулем перед самим розстрілом останнього та інші подібні епізоди змальовані Шолоховим із не аби-якою силою, з документальністю історика і з пристрасстю письменника-революціонера. Стилістично Шолохов близький до Горького, але за вину молодому письменникові можна іноді поставити перебіль-

шену цвітистість його мови та зловживання тяжкими періодами і зворотами мови.

Б. Губер—белетрист „Перевала“—виступив успішно з повістю „Шарашкина контора“. В ній автор дав відчутти всю безвихідність та нудьгу повітового багна, примусив читача переживати з героїнею, що попала в незграбні лапи гендляря. Гарні сцени попойок та веселих гулянок на санках. Гарні й окремі типи, в яких є дещо від окурівських обивателів. У „Шарашкиной конторе“ використана стара тема Чехова, Горького та інших, та, перенесена в нашу дійсність, вона заграла новими фарбами.

Крім цього Губер надрукував оповідання „Лабуда“, „Комсомолист“ та „Жеребцы и новое“. Ці оповідання не піднімаються за середній рівень більш або менш цікавої белетристики.

Молодий белетрист непостійний у виборі тем. Зарисовується все, що попадається під руку. Він до цього часу ставить за свою мету зацікавити й розважити, щоб там не було. І він, формально неозброєний, хапається за анекдотичні сюжети. Бере від анекдоти найгрубіше, найударніше, найсхематичніше. Тут немає мови про використання традицій Мопасана, Чехова, Лазаревського, Аверченка та інш. Тут дається лише те, що розраховано на читача, який вміє сміятися над дрібницями.

Так, наприклад, А. Костерин в „Рассказе о веселом мужицком попе“ примусив свого героя попа—не дурака випити—поганяти на похоронах коняку кадилом, а покійника—перевернутися в труні. Так само не смішно від оповідання С. Гехта „Абрикосовий самогон“ та Івана Пчелінцева „Смена вех“.

Непостійність у виборі тем відбилася й на творчості М. Барсукова. Його „Мавритания“ з формального боку несе впливи французького роману інтриг, а тематично даремно намагається розв'язати проблему пологового життя партійця.

Все дешево, все зовнішнє притягнуто як матеріал для роману. Тут і сцени ревностів, і любовні прогулянки під кримським місяцем і герой-полюбовник—„східня людина“, що збиває з пантелику чесну дружину чесного партійця.

Ходульність дієвих осіб, їхнє, коли можна так мовити, соціальне недокорів'я, все це віддає роман Барсукова для легкого читання—і тільки.

Я дозволю собі зупинитися на деяких вадах молодой прози. Було б гріхом замовчувати їх, роблячи підсумки.

Сюди треба застосувати неможливу лексику окремих белетристів.

Ось приклади:

„Глянеш у вікно: горобці, негідники, перепились і скандалять, і сонечко, мов блин, на сковороді підскакує“ („Натура“ Г. Нікіфорова). „Чіпляючись рожевими руками, благала зостатися вечірня зоря“ („Настоящие“ В. Герасимовой). „Над розлигою хмари, мов думи, над нею, й думи, мов хмари; плывуть кучеряво-ніжно-русяві дівочі од краю й до краю одноцвітні-плодовиті баб'ї сльози; сині-синьо-сизо-грозово-тяжкі мужицькі вовтузяться“ („Лихоманка“ В. Ветрова).

Цю кепську манеру „стилізувати“, вживати тяжкі, складні епітети, обертати язик у косноязыччя—необхідно вижити, необхідно вижити ще дуже багато—плакатність у зображуванні дієвих осіб, неохайну композицію, шкарубкий діалог то-що.

Вірна установка—є в комсомольської прози. Це реалізм, зовсім своєрідний, продиктований новими формами життя і новими шляхами худож-

нього слова. Але до цієї установки необхідно додати індивідуальний досвід, виучку, своє світосприймання. У деяких комсомольських прозаїків (М. Колосов, М. Шолохов та інш.) ці фактори наявні.

Як висновок—про побут руської письменницької молоді на десятиріччя Жовтня. Для нас літературний побут мусить бути невід'ємний від літератури. Його факти дозволяють розглянути й оцінити художні твори в зовсім новій перспективі. В ньому й індивідуальний бік творчості і його соціальний бік. І без сумніву, що поліпшення письменницького побуту відіб'ється на якості художнього продукту. До десятиріччя радянська суспільність та уряд зробили низку істотних заходів до поліпшення становища письменників. Енергійно працювала й працює комісія тов. Крижановського, що домагається декрета про дорівнення письменників до робітників у юридичному відношенні. Організовано літературний фонд, що одержав засоби на підтримку письменників.

Поширюється періодична преса (журнал „Культура і Революція“, „Літературна газета“ в Москві, „Літературна газета“ в Ленінграді), організується житло-будівничі кооперативи й таке інш. У всіх тих починах добру половину ініціативи несе на собі молодь, яка пройшла через мідні труби письменницького життя, ночівок у редакціях, копійчаних полук, голодування й таке інше*).

На превеликий жаль скоротились молодняцькі видання. Журнал „Комсомолия“ закrywся, „Молодая Гвардия“ стала грубим і „дорослим“ журналом. Почувається необхідність у журналі-студії для початкуючого молодняка. Видно тут відіграють ролю комерційні розрахунки наших видавництв. У всякому разі справа не в самій літературі руської молоді.

Без зайвого оптимізму можна з певністю сказати, що вся література з темпу, з творчої зарядки і з продукції не лише не відстає, але часто й випереджає „дорослу“ (умовний термін) художню літературу.

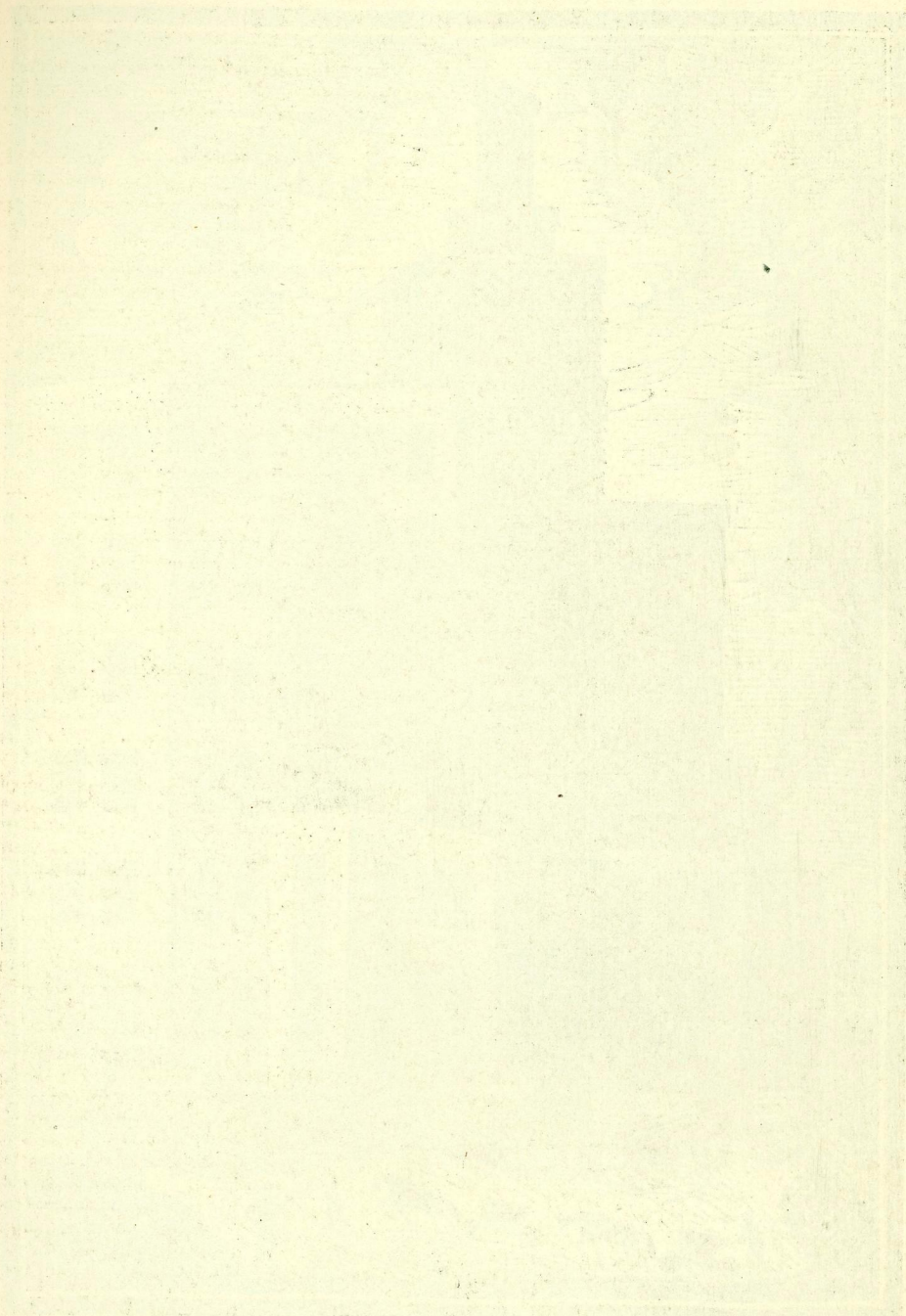
Ленінград, жовтень 1927

*) Дивись цікавий матеріал про це в збірці „О писательской этике, богеме и хулиганстве“—за редакцією А. Жарова.

І. Падалка
(Харків)

Будинок промисловости
(гравюра)

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION

1890

МИСТЕЦЬКА ХРОНІКА

ВИЗНАЧНИЙ ЮВІЛЕЙ

Від центрального бюро комсомольських письменників.

В четверті роковини існування „Молодого Більшовика“ вітаємо всіх читачів, юнселькорів та співробітників.

Бюро „Молодняк“: П. Усенко, Первомайський, Ковтун. м. Харків.

Від журналу „Молодняк“.

Редакція і співробітники літературного журналу „Молодняк“ вітають молодь Правобережжя України та Чернігівщини в день ювілею їхньої газети „Молодий Більшовик“.

Редакція „Молодняк“.

Ці короткі привітання надіслано з Харкова найстарішій комсомольській газеті „Молодий Більшовик“, газеті селянської молоді Правобережжя та Чернігівщини. Матеріальні труднощі, які завжди зазнавала юнацька преса, часто-густо припиняючи то одне то друге своє видання („Червоний Юнак“, „Юнацька Правда“, „Молоде Село“, в-во „Молодой Рабочий“), вперто обійдені, поборені активною силою комсомолу Правобережжя. В боротьбі за культуру комсомол завжди боровся за друковане слово, поліпшуючи видання, збільшуючи тиражі та поглиблюючи в маси. І газета „Молодий Більшовик“ за чотири роки проробила визначну роботу. Подаємо тут стисло відомості про чотирирічну роботу з матеріалів самої газети „М. Б.“.

Шлях „Молодого“

Шлях „Молодого Більшовика“—це шлях комсомолу, це шлях активної селянської молоді. На якій ділянці трудового й ідеологічного фронту змагалася молодь, там як організатор, як зброя був „Молодий“. Він уловлював у листах, у дописах, у розмовах із молоддю болючі питання, що хвилювали молодь, ставив їх на обговорення і творив сталу думку, допомагав гуртом намацувати стежку.

Ось проглянув я всі №№ „Молодого“ за чотири роки, і як жива стала картина нашої боротьби.

1923 рік. Початок 1924 року... Кожний номер зустрічає твій погляд великою карикатурою проти попа, проти релігії. Цілі сторінки віддано на те, щоб роз'яснити молоді, від чого світ походить, як він збудований. Сотні дописів розповідають про вибрики попів, ксьондзів та равнинів. За цими статтями захована величезна напружена боротьба проти старого світогляду, проти „царату“ в ідеології. Селянська молодь рве ідеологічно з старим. Вона творить свій світогляд, свою думку про світ, про оточення.

Великими літерами, статтями висвітлюється міжнародне становище, ще б'ється надія на близьку революцію (Німеччина, 1923 рік).

Ще й спадщина позначається у великих статтях, наборі гучних слів, зайвій балаканині. Ось факти боротьби з бандитизмом, „самогонугоном“, ось жертви на цьому фронті.

Але в дописах вже позначається злам. Вже чути, як шукає настирливо іншої стежки комсомол, як селянська молодь вимагає більшого.

Вже починають обговорювати питання про взаємини з батьками. Гостро стало воно. Значить іншого вимагають батьки.

Ось знімається питання в кінці 1924 року про взаємини з вчителями. Це свідчить, що робота комсомолу стає ширшою.

Не чути про господарювання, не видно відділу сільського господарства. Перед молоддю ще не гостро стало питання, як же село поведемо до соціалізму?

Аж ось з'являється перша стаття в грудні 1924 року, що як завдання ставить агрономичну освіту, перебудову сільського господарства.

1925 рік. Ширшають обрії свідомости селянської молоді. Більше галузей сільського життя зачіпає „М. Б.“. На сторінках газети вже набувають „права громадянства“ статті наукові, побут, куторги, наймити, фізкультура, кооперування, селкоми, кооперація комнезами. Ширшає обсяг роботи сільського осередку. Збільшуються вимоги селянської молоді й „М. Б.“ їх задовольняє, допомагає. Молодь художньо починає оформляти оточення і ось з'являється перша літсторінка (лютий 1925 р.).

Але робота в сільському господарстві молоді не посіла ще чільного місця. Ще панує в цьому відділі агроном, а не молодий господар.

1926 рік. На сторінках „М. Б.“ розгортається дискусія „Чи може комсомолец бути господарем“. Ясну думку утворив „М. Б.“—не лише може, а й мусить. На шпальтах „Молодого“ з'являється сама, що ні на є, „аполітична“... корова. Молодий господар виносить свій досвід на сторінки газети. Вже практичну допомогу, практичні вказівки подає „М. Б.“, як будувати господарство на новий лад, як його кооперувати. Низкою статей накреслює шлях селові, дає дільницю молоді на великому фронті соціалістичної стройки.

Обмін досвідом практичної роботи селянської молоді на цій стройці стає головною частиною „М. Б.“. Від слів до діла.

Такий шлях селянської молоді за ці чотири роки, такий шлях і її газети „Молодий Більшовик“.

ЛИСТИ ПИСЬМЕННИКІВ

Лист Ромен Ролана

Вілленев (Швайцарія) 14 жовтня 1927

О, дорогі мої брати й сестри! Мої друзі! Дякую вам за запрошення на святкування 10-ої річниці Соціалістичної Радянської Республіки, яке я тільки-но одержав. Участь у ньому дала б мені велику радість. Але стан здоров'я не дозволяє мені робити таку велику подорож у цю пору року. Не можу вам висловити як мені це прикро.

В кожному разі думками я з вами. Я прошу вас передати всім вашим товаришам таке:

— Я був одним із перших в Європі, хто вітав революцію з самого початку, в дні її суворих боїв, коли весь світ відмовився визнати її. Я зберіг свою відданість їй, не зважаючи на розходження з її доктриною та політичною практикою, про що я іноді голосно заявляю. Тепер, коли всі сили імперіалізму, фашизму, обскурацизму, підтримувані та розпалювані міжнародним капіталом в ім'я підлого духу наживи, намагаються підбурити проти вас пресу та громадську думку; коли цим силам вдається натискати на ті уряди, прелставники яких що-раз більше стають маріонетками в руках всемогутнього капіталу,—в цей час небезпеки я знову від імені моїх друзів—письменників та мислителів Заходу і від мого власного, запевняю вас в наших братерських почуттях. Яка б не була наша національна різниця і різниця оточення, ми завжди з вами, як і ви з нами. Різними шляхами ми йдемо до єдиної мети. Нас зв'язує не політична й не соціальна доктрина, а щось безконечно більше—віра в працю. І ви і ми—ті діти, ми служимо їй, ми ставимо працю вище над усе. Праця—це кров землі. Це наше дихання. Це дух життя. Перед нею і в ній ми всі рівні, всі брати.

А що Соціалістична Республіка Рад перша встановила царство праці на землі, то я кличу:

— Хай буде вона благословенна!

— Хай живе вона навіки!

Брати! В ці дні разом співатимемо гімн праці—єдиному володареві світу. Хай в ньому зіллються всі зусилля людських рук і розуму й хай всі здорові, плодотворні й вільні сили м'язів і думки з'єднаються в гармонічному вулику всіх трудящих.

Хай не буде серед нас трутнів і хай все-світня республіка трудових бджіл наповнить все-світ музикою своїх крил і пахощами свого золотого меду.

Ромен Ролан

З листа М. Горького

Цекубу,—одна з тих установ радянської влади, що нею вона безперечно може пишатися перед „культурою“ Європою. Радянська влада може поставити за приклад буржуазним державам своє дбайливе ставлення до робітників науки та свою оцінку їхньої праці,

певна річ, цілком гідної такої оцінки. Я гадаю, що більшість учених теж мають визнавати, що саме, дякуючи турботам влади в тяжкі для неї й для них роки, вони все-таки могли розвинути таку енергійну й таку багату на наслідки діяльність.

Кінчаю II-й том „Самгіна“. Мені хочеться написати книгу про нову Росію. Я вже зібрав для неї багато вельми цікавого матеріалу. Мені потрібно побувати невидимкою на фабриках, по клубах, по селах, у пивних, на будівлях, у комсомольців, у робкорів і сількорів, поглянути на жінок-делегаток, на мусульманок і т. інш, і т. інш.

Це дуже серйозна справа. Коли я думаю про це, мені волосся на голові ворухиться від хвилювання. Вельми зворушливі й надзвичайно цікаві листи пишуть мені різні маленькі будівничі нового життя з глухих закутків країни:

ВУФКУ!

На одному з засідань правління ВУФКУ розв'язало питання про його взаємодієзв'язки з українськими письменниками. По доповіді тов. Сидерського ухвалено такі постанови:

а) З метою підсилити процес стягування українських радянських творчих сил у кіномистецтво та кіно-виробництво та щоб дати тривку матеріальну базу сценарної творчості на Україні, вважати за потрібне притягти до постійної праці в ВУФКУ, як сценаристів, основний кадр українських письменників, забезпечивши їх постійною платнею, приблизно в 200 карб. на місяць із зобов'язанням, щоб за цю платню кожний з них протягом року давав ВУФКУ два гідних до постановки сценарія, з додатковою доплатою за сценарій після остаточного затвердження останнього.

б) Вважати за потрібне поруч із притягненням письменників-сценаристів до постійної праці в ВУФКУ також всіляко ставати їм у поміч що до придбання і пророблення матеріалів, потрібних для сценаріїв, замовлених їм згідно з тематичним планом ВУФКУ.

в) Вважати за дуже корисне, щоб, по згоді з автором сценарія, він у процесі складання сценарія спільно з режисером (якого намічено заздалегідь до постановки даного сценарія) пророблював його.

г) Вважати також за корисну й потонну консультацію автора з режисером у самому процесі постановки картини.

д) Доручити тов. Шубові домовитися в даному питанні підчас перебування в Харкові з харківськими організаціями письменників, а також поставити на об'єднаних зборах усіх організацій письменників широку доповідь про перспективи роботи ВУФКУ.

е) Після принципового погодження з організаціями письменників питання про притягнення українських письменників на постійну роботу до ВУФКУ—художньому та виробничому відділам негайно розпочати реалізацію цієї постанови.

Зовсім не фейлетон

ЛИСТ—ВІДПОВІДЬ

Ш. Т.!

Листаючи сторінки театрального бюлетеня-тижневика „Нове Мистецтво“, що виходить у Харкові й обслуговує поточні потреби театрів, перебуваючих на Україні, ми тільки-но натрапили на „лист“-фейлетон, саме той „лист“, якого буцім-то адресовано нам від народньої артистки республіки Марії Заньковецької та якого подав у досить прикрих тонах невідомий нам Ель-бе, очевидно молодий фейлетоніст із того ж таки нами згаданого тижневика.

З нього (з листа) ми довідалися, що скажуться на нас та зокрема на автора статті Ів. Зарву—„Комсомол та справи культурного будівництва на Україні“ (№ 8 журналу „Молодняк“) за те, мовляв, що артистку Марію Заньковецьку та всю її артистичну діяльність зараховано до „малоросіянського халтурництва“ та разом інкриміновано й всі інші гріхи сучасної театральної справи на Україні.

Складаючи глибоку пошану перед вельмишановною артисткою за всю пророблену роботу на полі українського національного театру й цим застосовуючи поняття, що ні артистка Марія Заньковецька, ні славетний артист Микола Садовський нічого спільного не мають із дійсно хуторянською халтурою, малоросіянським просвітянством, що на теперішній час розцвіли пишним цвітом і що зле впливають на виховання нашої молоді, з чим бореться комуністична спілка молоді, як, очевидно, бореться й трибун нового мистецтва тижневик „Нове Мистецтво“.

Ми дуже шкодуємо, що в друкованому „листі“ згаданий вже Ель-бе не подав хоч основної суті статті, зокрема розділу про театр, від чого й порушено цю саме суть, а поняття „малоросіянської халтури“ набуло такого неприємного для багатьох значіння.

Глибоко поважаючи класичну гру артистки й особливо вперту боротьбу з царсько-суворинським оточенням за український національний театр, який за тодішніх умов мав велике прогресивне значіння, ми разом не можемо не відзначити, що зараз ми підтримуємо боротьбу комсомолу за повне використання сучасного українського театру, за театр робітничої молоді, і пункти статті тов. Ів. Зарви є наші гасла, а так само повинні стати гаслами відповідних культурних закладів:

1. Сучасний театр дуже мало відбиває сучасне життя, зокрема життя молоді та участь її в пролетарській революції, а часто неправдиво відбиває це життя.

2. Ми мало знайомили молодь з українським театром, його різними напрямками.

3. Молодь через матеріяльні умови не завжди може бути в гарному театрі.

Коротче—цього є причини, що залежать од якості театру та роботи нашої (комсомольської) організації.

Редакція

Р. С. Друкуємо цього листа-відповідь у нашому журналі „Молодняк“, бо хто знає, де сидить і чи не перехопить його (листа) якийсь Ель-бе, та друкуючи в „Новому Мистецтві“ не перекрутить знову суті.

Ред.

Бібіотрадфія

І. КИРИЛЕНКО. „К у р с и“. Повість. ДВУ. Стор. 124. Ціна 50 коп.

Так владно виступив на фронт освіти і вперто сказав:—„Буде наука!“

Дарма, що тільки-тільки відбили „Хрангеля“, дарма, що банди навкруги, він—Павло, один із типів повісти „Курси“ І. Кириленка сам спокійний, спокійно кидає заляканому бандами „дядькові:—„Нічого приборкаєм“. В повісті навколо основної ідеї—організації курсів скупчено всі настрої тогочасного будівництва, згруповано більшість представників соціальних груп.

Тут і передова частина партійно-комсомольської та незаможницької молоді, а проти них гімназисти, гімназистки й „кавалери“. Остеронь стоїть стара інтелігенція, що не має певного шляху, хитається їхня формула—жити хочеш, а серед них Савченко. Далі перші кроки будівництва ради. Продком із Борщаком та Ямпольським. Елементи романтики та психологізму мають своє місце, а серед них скалки побуту.

Упертість в одних, непевність і ворожій настрій у других зливаються в одну загальну гаму настрою при будівнанні нової пролетарської школи, і не випадково нова школа будується, організує там у холодному напівзруйнованому будинкові бувшої жіночої гімназії.

Немає жодного сумніву ідея повісти проста, але глибока, глибока й широка розмахом, з охопленням типів, соціальних груп та освітленням їхньої ролі в загальному русі будівництва.

Чи справився автор із поставленим перед собою завданням. Чи яскраво дав риси того, що становить головну ідею повісти. Чи живі типи, чи може це плакат, списаний атраментом на лінійчатий папір?

Відповідь дають самі типи, їхні настрої, короткі, але характерні сцени.

З цього погляду можна повість поділити на окремі етапи, що вкупі становлять собою тло повісти.

Часи громадянських боїв минули. Треба будувати життя наново, але як? Без науки цього не зробити, а вчитись занадто трудногосподарча розруха. Труднощі. Мабуть легше руйнувати китайську стіну, ніж добитись згоди на працю на курсах оцих навчателів, що сидять у віднаросі та похмуро слухають доповідь Стропи—зав. наросу.

Жити хочемо! Ось та формула, що так бентежить педагогів. Тут психологічна буря, і коли б автор надав сили агітаційному слову Стропи—була б повна натягнутість, неприродність. Тут виступ такого ж інтелігента, як от вони—вдалий Савченко—жива совість інтелігентів. Робота молоді надає йому енергії і рішучості. Савченко розуміє

свої обов'язки до нового суспільства. Це не перебільшення а факт, що з часом переко-нує всіх інтелігентів узятись до роботи. Правда, цьому сприяли й „пайки“, але й роля Савченка була не остання. Він позапартійний і розуміє, що йому конче потрібна „підтримочка“ от хоч би од Павла Сірченка. Ця спілка молодого партійця з старим інтелігентом особливо помітна на організаційних зборах.

Правда ці збори трохи невдалі. Всі комсомольці розташувалися в одному кутку, а бувші гімназисти, гімназистки й „кавалери“ в другому кутку. Голосують списки до студкуму.

— Звичайно ніхто не наважився підняти руки проти.

Значить бояться.

А далі співають Інтернаціонал. Дехто не співає і це викликає попередження з боку Павла.

А далі Павло...

„Перша перемога за нами...“ А в чому ж полягала взагалі боротьба, що після можна з радістю говорити про перемогу. Ці ж „інтелігенти“ жодного руху не зробили крім пискливого одноразового крику. Чому з ними і яка саме була тут боротьба. Проти таких серйозних і такий серйозний як Павло Сірченко борються. Під впливом організованого натиску заговорила живим голосом руїна. Ось тут була перша перемога.

Далі автор концентрує увагу читача на продкомі й ось тут перед вами фігура молодого члена партії—„сінокоса з безмежнонаддніпрянських степів“—сувора та клопітлива дійсність терпить, керується лише таким як от „монументальний“ Марко, а цього „сінокоса“ дрібнобуржуазна стихія опановує, підсовує йому авантюриста Ямпольського. Цілком натурально, коли Борщак червоніє при думці, що його вважають за слабого, навіть більш,—за невитриманого, чи зрадника, бо з ним поводяться офіційно, хоч ще не зовсім вірять чуткам.

Та й на продкомівському фронті перемога в організаторів школи. Такий тип як Бродський—служник царський і цей в кінець відчув, що він є свиня. І знову тут не подвійний пайок ролю відіграє, а тактовне поводження організаторів із цим старим спецом. Всі типи, що стояли з боку та:

— „ображено дивилися на жорстоку боротьбу, будучи не в силах збагнути цієї великої епохи“—як цілком справедливо каже Савченко.

З організаційного фронту автор увагу переносить на фронт ліквідації банд та роботу Че-Ка.

Цікава, перш за все, анархо-терористична група. Представників цієї групи бачимо

двох—Гриненка й Соню. До їхньої характеристики читач має їхню поведінку. Інтуїтивно почувають, що вони класові вороги. Їхня роля як почалася, так і закінчилася—не яскраво, не характерно. Може автор тому й не витрачав фарб, що вони нічого цікавого не являють.

Кубанець—бандит і Каргалов—чекіст. Особа Каргалова в літературі дуже стала. Ця особа рішуча, надзвичайно чутлива, мов би нерви суспільства, і в той час дипломат по зговору з бандитами. Нічого особливо-нового не додає, та це не недолік. Такий тип Каргалових викувався в обставинах громадянської війни—рішучість, розум, твердість і тактовність. Він холодно дивиться смерті в очі, здібний сам визнати смерть, але не таким чином, як бандит Кубанець.

Кубанець лише раз з'являється перед читачем. Правда про його згадки йдуть протягом усієї повісти. Він бандит, як бандит, про якого теж уява в читача залишається.

Оце, так би мовити—соціальне тло повісти І. Кириленка.

Майже, що неможливо, як це видно з попередньої аналізи, розбирати діячів повісти відокремлено від загальної ситуації. Найвидатнішою фігурою є Павло Сірченко. Він рішучий. Одною рукою будує, організовує школу, а другою карає банду. Він не ентузіаст, не герой.

Негарне це слово—герой. Поношене воно як „шинель“ Акакія Акакійовича. Він—упертість чорноземлі села, назвати його героєм замало, а в мові образів немає ще такого слова, щоб одним ним охопити всі краї діяльності, ролі і значіння цього молодого партійця.

Та він не списаний з параграфів і статуту партії—він жива людина, з почуттям, із усім тим, чого інколи бракує нашій революційній романтиці—хоч і не арифметична сума двох величин: суспільної і індивідуальної. Не ікона, одно-одному в ньому імпонує, не заважає.

От хоч би взяти його почуття до комсомолки Варі. Спочатку ділова праця, а потім виривається:

— „А Варя, видно, також товаришка на ять!“

Ніхто з читачів не осудив би Павла, коли б він замість слова „також товаришка“ та вжив би слово „дівчина“. Психологія попередньої розмови Павла з Варєю підготували читача до цього. Близь очей Варі, її поведінка при цьому доводить, що „товаришка“—тут трохи більш, чим в офіційних стосунках. Так, як бачимо з розмови в інтернаті поміж Павлом і Хведором (ст. 66—67)—слова „товаришка“ й „жінка“ тотожні.

Павло здібний переживати. Дивлячись на закоханого Хведора та Олю, йому хочеться заспівати „такої зажуреної пісні, як співають дівчата пізньої осені на селі десь на леваді, або на вигоні“.

Павло признається в коханні Варі, а вона спокійно йому:

— „Дай цигарку“.

В неї буря. Цією лаконичною фразою вона хоче геть далі відтягти це пояснення. Вона сама не проти кохання, але... не час.

Всі коротенькі сцени цілком вдалі і зрозумілі. Почуття власні не керують Павлом і Варєю, а вони керують почуттям.

Короткі соковиті малюнки комсомолу, скалки побуту: такий паралелізм, як труна й гармонія.

Останні типи—це загалом увесь комсомол у всіх його варіантах. Моменти прибирання помешкання для школи, далі моменти інтернатського життя—живі, дійсні. Характерно, між іншим, що автор звернув найбільшу увагу переважно на сільських комсомольців та незаможників. Згадується про комсомольців із дєпа, але не виразно.

Чи можна тепер дати відповідь на запитання, яке я поставив на початку? Можна, й майже на всі задовольняюче. Одного авторів бракує—це художності. Мова суха. Зате чувається своєрідна поезія праці в діях, в організованості. Мова типів жива, але без витівчатих метафор і без всім настобісілих—„зануда“, „шамать“ то-що. Просто, але натурально. Буденним тоном написав І. Кириленко свою повість і про будні.

І. П'ятковський

АНДРЭЙ АЛЕКСАНДРОВІЧ. „Угрудь“, Білоруське Державне Видавництво, Менск. 1927. Стор. 130, ціна 90 коп.

Александровіч багато пише. Це видно по збірці поезій. Молодий поет—він активно сприймає кожну подію творчого життя рідної Білорусі й майже на кожну більш чи менш важливу подію відкликається. Так от у збірку ввійшли поезії, присвячені „Всебілоруському з'їздові рад 5-IV-27 р. Менск“—і навіть вірш, що його присвятив автор „Академічній конференції по питанню реформи білоруського правопису й азбуки“. В цьому, що автор присвятив вірша такий конференції, ніякого лиха, звичайно, немає, але є лихо в тому, що поет пише з приводу конференції (і всляких конференцій). І лихо власне не в самому факті (що пише з приводу), а в наслідках, що з нього випливають, бо тоді в збірці можна натрапити на багато отаких-о рядків (а часом майже цілих сторінок).

Быває усё-ж

і сумна часом стане,

крывдай лёгка сэрца разгнявіць.

Ёсць-жа людзі з довгімі вушамі,

але ці варта толькі гаварыць.

(Стор. 29)

Такої прози, написаної віршованими рядками, в книжці є досить. Вона не викупається і тим бадьорим, якимось світлим і гордим юнацьким настроєм, що ним просякнута збірка. Навпаки—такі бліді трафарети, позбавлені образів рядки псують і те, що досягається здоровим, бадьорим настроєм: такі рядки не дають можливості „заразитися“ читачеві, не впливають на читача, як може впливати мистецький твір.

Найбільш вдало в Александровіча виходять ліричні поезії, що часом написані під народні пісні. Такі от—„Ой, напевна за вішнєвим“... „Вось часами увечары“, „І гады мінулі“, „Песьня“. Найкраща—це „Песьня“:

Сосен цёмнасініх
многа в нашым краі
Там, дзе багавынне—
колас вырастае
Там, дзе шыр балотав,
вечных лоз драмучых,
там кіпіць работа
радасьцю гаручай.

(Стор. 79)

Тут білоруський колорит, тут своєрідна природа і її настрої, і таку поезію цікаво читати й українцєві, і росіянинові—та й білорусу—землякові поетовому, бо такі поезії гарно написані, бо в них і свіже слово, і почуття та образ свіжіші.

Всі дрібні поезії збірки з художнього боку—середнього рівня. Авторів не вистачає на всі поезії тієї широти й чистоти, що їх можна здибати в окремих ліричних віршах.

Є в збірці одна річ. „Дваццать“—3 паэмы майго жыцця“. Цей твір забирає 36 сторінок збірки. Річ написано ритмом, що часто змінюється, форма віршів також не однаковітна—але одноманітний трохі сам настрої. Прикрашують цей твір окремі гарні місця в ньому, окремі заспіви та малюнки. Такі от, як „І гады мінулі“... „Казалі многа нам“, „Сдежкі палыновыя“, „Холодна, застыв“, „Помню той вечар“ та інші.

З боку формального збірка слабує. В поета й досі дуже часто зустрічаємо дієслівні рими, плоскі й невдалі: „розглядає—зачинає“ (стор. 16), „чекав—прислав“ (стр. 33) та інші. І так само „выцце—жыцце“ (стор. 30), „присад-град“ (стор. 35) то-що. У збірці зустрічаються прозаїзми.

Ліричні поезії, що про них ми згадували перед цим, указують на значний хист поета. Але для того, щоб його творчість була впливовішою, авторів слід більш працювати над формою поезій, над творчим матеріалом взагалі та менш писати з приводу різних свят і конференцій. Бо це останнє збиває автора від гарних, мистецьких викінчених поезій до поверхових агіток, блідих і розтягнутих віршів. Александровічу пробачити цього не можна.

I. Райд

ДМИТРО ТАСЬ. Ведмеді танцюють. Оповідання В-во „Маса“. Тираж 3000. Стор. 141. Ціна 55 коп.

1927 рік—рік, так би мовити, пожвавлення діяльності видавництва. Майже кожна літературна організація має своє окреме видавництво. Існує, так би мовити, міжгрупове видавництво „Маса“ (Київ). Отже більшість письменників має змогу робити підсумок творчості за певний час. На книжному ринкові з'явилося багато книжок досі невідомих чи мало відомих письменників.

Але треба констатувати, що між виданнями цього року є чимало книжок попутників, а то й просто з ідеологією нео-буржуазії, що розраховані на смак міщанства. Не зважаючи на чималу кількість таких книжечок, якості вони невисокої, і надто всі ці книжки штамповані, схожі одна на одну, лише з слабкими відтінками в деталях.

Некультурність, або, краще сказати, лише культура краватки, зовнішній лоск, потуги під Європу,—поверхове: ніякої глибини думки, а навпаки випірає давно знайомий хуторський просвітянський шаблон.

Сама тематика їхня убога й обмежена. Вічно, до нудоти нав'язує в зубах скиглення про розрив з оточенням, „коханнечко“ (а не дійсна людяна любов) усіх гатунків, замишування різними екзотичними визерунками в описах природи. Оце і увесь їхній тематичний багаж; оповитий він інколи містикою, а інколи любовні експерименти проходять на тлі революційних подій.

Дмитро Тась,—молодий белетрист і поет не уникнув загального „попутницького“ штампу. Зібравши в своїй першій збірці творчість свою з 1923 до 1926 року, автор нічого нового, оригінального ні з боку форми, ні з боку змісту не дав.

Очевидно така соціальна доля таких письменників, як М. Галич, Б. Тенета, В. Чапля й інші, що мають тенденцію відбивати настрої і прагнення міщанства.

В збірці маємо вісім оповідань, з яких п'ять виключно про любовні пригоди, два малюють жорстокість, здичавілість селян, і одне—розлад „буржуйського синка“ з сучасністю.

Отже маємо певні три тематичні групи. Коли розібрати оповідання першої групи, то ми тут зустрінемо такий характерний сюжетовий трикутник: я—вона—вона, або два чоловіки й одна жінка. Такий самий трикутник і у великому на розмір оповіданні „Полонені шуми“, лише там автор перехрестив цей трикутник: Гаюн-Галія й Гілецький з другим Гілецьким-Микола-Чайська, побудувавши оповідання на психологічних контрастах героїв.

Любовні пригоди проходять звичайно на тлі екзотичної природи.

Ось північ—Фінляндія:

„Мустаніяки — це чорна гора... по якій ходить і ходить зелена ворожка—труїть самотою чужинців і тягне в болотяну тугу... В гранітний полон... Іскра впала на Іматрі. Дивися в глибинь, коли не сірі очі маєш, а сірі—загинь!“.

І нарешті характеристика цієї країни: „Фінляндіє! Лісова чарівнице“ („Мурік“).

Такими ж фарбами малюється і Крим:

„Ліворуч — кам'яниста скеля звисала дикими заламами, праворуч—вечірнє море розісало спокій вод і в них була таємниця віків“.

На такому тлі проходять події: Кость залишається в Фінляндії, бачить українську вишивану сорочку в наймички, закохується, але пані, що теж любить Костя, ревнує його

й вигонить. Колоритна деталь: перша любовна ніч між Костем і наймичкою проходить підчас екзотичної „ужасно“ страшної громивиці. Але за цією екзотикою випирає безсилість автора впоратися з героями й тоді витаскується старий реквізит — „грим, блискавка, пісня“ й інші причандали.

Звичайно інтелігентний герой іде, а наймичка виходить заміж за чухонця („Муріке“).

Така ж сама історія і в оповіданні „Ведмеді танцюють“. Лише з тією різницею, що тут два закохані в одну, а вона виходить за третього! Ці два збираються повіситись і заважають один одному, але нарешті миряться, бо... „ми не помітили, як підчас боротьби зачепили лампу, що стояла на підлозі, а гас розлившись між соломомою, зайнявся гарячим вогнем...“ І тут надзвичайно „страшна“ подія розрахована, щоб ударили читача по нервах.

Можна було б продовжувати ще далі й далі, бо всі оповідання подібні одне до одного, лише з деякими відтінками в описах природи: то „чарівниця“ Фінляндія, то Крим, то „конопляна“ Україна. Просто тобі підручник із географії.

Треба більше й докладніше зупинитись на „Полонених шумах“.

„Цілі віки вона (мушля — А. К.) густиме таємну казку чорних океанів. В їхніх невідомих безконечних просторах цілий всесвіт, ніким не досліджений! Отак і людська душа!“ (?).

Оце і є ідея „Полонених шумів“. Як колись В. Винниченко казав „хто що може про жінку знати“, так Д. Тась патетично вигукує: „людська душа — всесвіт недосліджений“ і він хоробро береться дослідити цей „всесвіт“. Виводить на кон персонажів: жорстокого садиста Миколу, з професії мабуть лікаря, як контраст „будівника нового життя“, комуніста Гаюна, що вміє тільки сваритись із Гілецьким у „просвіті“. Автор уникає показати нам його на всю широчінь, виявити його всебічно. За Д. Тасєм Гаюн теж жорстокий в своїх „резонерських“ ходульних розмовах. Гілецький Юра, дрябленький, сіренький інтелігентик. Дає автор контрасти й жіночих персонажів: Галя і Таня. Галя „воплощеніє невинності“. — Таня Чапська „гидка самиця, жагуча й хижа“.

Тло для розгортання боротьби цих схематичних персонажів „за обладаніє“ самицею — громадянська війна. Проте це тло збудовано невдало, блідо. Отаман і діячі петлюрівщини анемічні. Дм. Тась навіть і дрібнобуржуазну течію не зміг всебічно й яскраво виявити. Взагалі оповідання розтягнене, нащось додано комнезаставський діл, що достоїнство нагадує філософію „Толстовських мужичків“.

Кінець оповідання туманом оповитий, не добереш, чим кінчається. На нашу думку воно кінчається так: Гілецький отруюється, Гаюн і Галя, а Микола й Чапська сходяться. Все, благополучно. Різкі, цільні натури перемогли, інтелігентська розгойданість гине.

Оповідання „В туманах“ про Андрія „буржуйського сина“ (автор нащось узяв ці слова в лапки), сина „дійствительного статського“, що пристав до циганів, хотів „витратити риси свої, знані!“

І характерне місце: „А вночі — самотня причинна утіха! Жагуче божевілля на самоті у прив'ялик травах... А вночі здригалось тіло у власних обіймах“.

Такі „втіхи“ привели Андрія до дівчини, й коли він задовольнив свою фізіологічну потребу, взяв „підняв її на руки... Плюскіт, миттю приглушений викрик“. Чи не нагадує це Золя „Людина-звір“ лише з відмінком у дрібниці, той вбивав свої жертви, а цей топить.

І Андрій іде на кладовище, бере мармурового хреста з могили „дійствительного статського“ й гине під його вагою в болоті.

Дуже потрібна на сьогодні тема про зайвого дегенерата суспільства. Але цього замало, Д. Тась співчував своєму героєві, робить із нього страдника за „гріхи батьків“. Ця тенденція надто випирає з оповідання „В туманах“, що як-найкраще характеризує творчість автору.

Село в Д. Тася напрочуд некультурне, здичавіле. „Чередники це нарід, це нація! Чередник, це тварина з усіх людей найсвятіша. Ці „найсвятіші“ люди тупі й жорстокі. Закопують, спочатку вимастивши дьогтем, живцем собаку („Біля мосту“); селянка, чоловік якої загинув у комнезамах, зарубує своїх дітей бо думала, що вона заразила їх пранцями, а насправді це віспа („В тенетах“). Автор смакує з садистичним задоволенням ці жахливі моменти, узагальнює їх, правда навмисне згущаючи фарби.

Образи, що ними аж надто пересипана збірка, поруч із пристойними, подибуємо й такі: „і ворони сплітають вінки свої вороні, вінки блискучі на сталевім тлі вагітних хмар“.

Ще одна деталь: описи природи, це завжди описи осені й описи „увядання“, й дуже характерно для світовідчужання автора.

„Ти на зорі нового світання, мов тінь самогубця, що не відбіє молодого світла, ти є анахроніст, то ж одійди на бік і не псуй повітря там, де будівники простують до царства комуні“.

Така влучна характеристика збірки дана підсвідомо самим Д. Тасєм. І воно справді так, бо над усією збіркою тяжить містицизм, майже кожне оповідання оповите серпанком чогось ніби надзвичайного, якоїсь незрозумілої людині сили, над збіркою виразно тяжить ідея „смертельного мані“.

Дм. Тась поки в своєму доробкові за три роки не виявляє бажання йти в ногу з передовими, з пролетарською літературою, й спромігся лише підкреслити неминучість загибелі в творчому розумінні епігонів буржуазної культури.

А. Грунт

БІБЛІОГРАФІЯ ЧЛЕНІВ „МОЛОДНЯКА“

Журнал „Молодняк“ із цього числа друкує вичерпуючу бібліографію членів літературної організації „Молодняк“.

Гордієнко Дм.

1. „У путь“ Збірка поезій. ДВУ. 1927 р. Стор. 38.

2. Оповідання: „У комуни“ (журн. „Селянка України“ № 8. 1925 р.). „Великий Канц“ (журн. „Молодняк“ № 4. 1927 р.).

3. Нариси: Весняний час (журн. „С.-г. Пролетар“ № 4. 1923 р.).

4. Поезії: Пуг-товариш („Сільсько-господарськ. Пролетар“ № 6. 1923 р.). В осінній кузні („Сільсько-господарський Пролетар“ № 7. 1923 р.). Пригорнула степ („С.-г. Пролетар“ № 18. 1924 р.). Дишуть груди (журн. „Знання“ № 40. 1924 р.). Бій тоді був під Трипіллям (журн. „Знання“ № 46. 1925 р.). Піду на луг (журн. „Селянський Будинок“ № 9—10. 1925 р.). З потягу (журн. „Нова Громада“ № 33—34. 1924 р.). День голубий (журн. „Нова Громада“ № 17. 1925 р.). Зима в радгоспі (журн. „Молодий Більшовик“ № 1. 1925 р.). Було літо (журн. „Молодий Більшовик“ № 2. 1925 р.). Потяг (журн. „Студент Революції“ № 3. 1925 р.). Там за шумом... (журн. „Життя й Революція“ № 2—3. 1926 р.). Стою біля воріт (журн. „Червоний Шлях“ № 7—8. 1926 р.). Біжить Супій (журн. „Всесвіт“ № 13. 1925 р.). Лягає шир на вії (журн. „Всесвіт“ № 11. 1926 р.). Гамір і димні заграви (журн. „Всесвіт“ № 5. 1926 р.). У путь (журн. „Всесвіт“ № 18. 1926 р.). Вітер-комсомола („Культура й Побут“ № 17. 1926 р.). Гамір калинний („Червоний Юнак“. 1925 р.). До сельбуду („Червоний Юнак“. 1925 р.). Машинний спів. Метал співає. Їх двоє, й інші поезії („Правда Прилуччини“ за 1923-24 р. р.). КСМ („Червоний Юнак“ за 1924 р.). Дні йдуть (журн. „Знання“ за 1925 р.). Не журиться місто (Культура й Побут за 1925 р.). Там де сумні верболози (збірник комсомольської прози й поезії „Зелений Барвінок“ вид. ДВУ—1927 р.). Сніги („Комсомолец України“ за 1927 р.). Сон („Комсомолец України“ за 1927 р.). Рань („Культура й Побут“ № 9. 1926 р.). Я сьогодні згадую про весни („Культура й Побут“ № 27. 1926 р.). З вулиці („Культура й Побут“ № 2. 1926 р.). Осокори („Культура й Побут“ № 35. 1926 р.). Останнє листя (Культура й Побут“ № 38. 1926 р.). Степова далінь („Культура й Побут“ № 7. 1926 р.). Цвіте півонія („Культура й Побут“ № 7. 1926 р.). В дощ (журн. „Молодняк“ № 1. 1927 р.). Замрія (журн. „Молодняк“ № 1. 1927 р.).

Паредосінне (журн. „Червоний Шлях“ № 1. 1927 р.). Глуш (журн. „Молодняк“ № 6—7. 1927 р.). На кам'яну мовчаність міста („Молодняк“ № 6—7. 1926 р.). Вечір з моря (журн. „Червоний Шлях“ № 6. 1927 року). З Дніпра (журн. „Молодняк“ № 8. 1927 р.). Біля вокзалу (журн. „Гарт“ № 2—3. 1927 р.). Дівчині з фабрики (журн. „Молодняк“ № 9. 1927 р.). Розійшлися ми (журн. „Молодняк“ № 9. 1927 р.). Привіт („Робітничка Газета Пролетар“ № 130. 1927 р.). Чаруй... („Робітничка Газета Пролетар“ № 202. 1927 р.).

Клочья Андрій.

Січові стрільці (Газ. „Більшовик“ 11/II 1925 р.). Сірка, селітра, вугілля. (Альманах Київ-Гарт. 1925 р. Київ); Чистильщик (Київ-Гарт. 1925 р. К.); Вулицею. („Глобус“ № 6. 1926 р. К.); Десять тисяч. (Газ. „Молодий Більшовик“. 1926 р. № 80 К.); На перехресті. (Теж, № 90. 1926 р. К.); Шахтарське. („Молодняк“ № 2. 1927 р. Харків); Нотатки життя („Зоря“ № 3. 1927 р. Дніпропетровське); Вапняк. („Всесвіт“ № 23 за 1927 р. Харків); На 117 сажні. („Молодняк“ № 8 за 1927 р. Х.); Будинок № 31 („Десять років“ — одноденна ювілейна газета Київського О. К. Л. К. С. М. У. 4-IX-1927 р. К.); Хліб. (Газ. „Комсомолец України“, № 47, 53, 1927 р. Харків); На перехресті. („Барвінковий цвіт“. Збірник ком. прози й поезії. ДВУ 1927 р. Х.); Чотири етапи („Літ. Газета“. Київ № 14. 1927 р., ДВУ); Дні ранньої осені. („Молодняк“ № 9. 1927 р.); Рецензії журн. „Молодняк“, № № 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, в № 5, 6, 7, 8, 9, 10—11, 13, „Літературна газета“.

Коваленко Борис.

Статті: Літературний Київ. (Альманах Київ-Гарт. № 1. 1925. ДВУ. Київ); Шляхи розвитку сучасної літератури. Диспут. (Вид. Культкомісії М. К. Уан. 1925. К. Промова); Зріст і небезпечні ухили одного з молодших („К і П“. 11-X-1925. Харків); Василь Блакитний („Пролетарська Правда“. 6-XII-25 р. К.); Про побут в сучасній укр. літературі („Пролет. Правда“. 21-III-1926 р. К.); Невдалі традиції („Комуніст“. 7-II-1926 р. Х.); Модернізм в укр. критиці („Життя й Револ.“ № 10. 1926. К.); Перші хоробрі („Молодий Більшовик“. 12-XII-26 р. К.); Літературна чи торба віршів („Комсом. України“. 1-I-27 р. Х.); Поет-комунар („Молод. Більшов.“ 6-I-27 р. К.); За організацію пролет. літератури („Пролет. Правда“. 16, 18-I-1927 р. К.); Комсомольський літературний рух на Україні („Літгазета“ № 1. 21-III-27 р. К.); „Комс. Укр.“ № 7-5-27 р. Х.); „Барвінковий Цвіт“ 1927 р. ДВУ. Х.); Про ролю ВУСПП'у в літературній історії („Комуніст“. 22-V-27 р.); Комсомол у літературі. Одноденна ювілейна газета. (Київ. О. К.

ЛКСМУ. „Десять років“. 4-IX-27 р. К.); Ідеологічні й організаційні засади Всеукр. Спілк. Пролет. Письмен. (Бюлетень оргбюра ВУСПП'у—Шляхи пролет. літерат. 1927 р. К., Бюлетень центрального оргбюра. До Всеукр. з'їзду пролет. письмен. Х. 1927); 1-й Всеукр. з'їзд пролет. письмен. Стенографічний звіт (ДВУ. Х., Доповідь по оргпитанню); На роздоріжжі („Гарт. № 1 1927 р. Х.); Червоною дорогою („Молодняк“ № 4. 1927 р. Х.); Поет молододі снаги („Молодняк“ № 4. 1927 р. Х.); Літературна клоунада („Молодняк“ № 5. 1927 р. Х.); Чергові завдання („Літ. Газета“ № 4. 1927 р. К.); Перші підсумки („Літ. Газета“ № 7 21-IV-27 р. К.); Уваги до сучасної критики („Літ. Газ.“ № 11—12, 1927 р. К.); Плутаними стежками („Літ. Газета“ № 13, 1927 р. К.); Марко Черемшина („Літ. Газ.“ № 4, 1927 р. К.).

2. Рецензії: Ів Шевченко—Комсомольське („Життя і Рев.“ 9, 25 р. К.); О. Громів—С-5 („Ж. і Р.“ 10, 1925 р. К.); Г. Епик—На зломі („Ж. і Р.“ № 12, 1925 р. К.); О. Свекла—Над Дністром („Ж. і Р.“ № 1, 1926 р. К.); Вражливий—Земля („Ж. і Р.“ № 2—3, 1926 р. К.); І. Кириленко—Відступ („Ж. і Р.“ № 2—3, 1926 р. К.); Н. Забіла—За волю („Ж. і Р.“ № 4, 1926 р. К.); В. Юрезанський—Заграви над ланами („Ж. і Р.“ № 5, 1926 р. К.); Ю. Смолич—Останній Ейджевуд („Ж. і Р.“ № 7, 26 р. К.); В. Поліщук—Червоний потік („Ж. і Р.“ № 8, 1926 р. К.); І. Сенченко—Історія однієї кар'єри („Ж. і Р.“ № 9, 26 р. К.); М. Майський—Ніч („Пролет. Правда“, 26 р. К.); А. І. Поберезкін (Дубков Є.)—До комуни („Пролет. Правда“, 3-VI-26 р. К.); Фальківський—Чабан. („Пролет. Правда. 10-VI-26 р. К.); В. Сосяра—Сніги („Прол. Правда“, 1926 р. К.); К. Анищенко—Міроносиці („Прол. Правда“, 25-VI-26 р. К.); Ан. Лебідь—М. Рильський—За 25 літ („Молодняк“ № 1 1927 р. Х.); Молода фалава („Молодий Більшовик“ 13-1-27 р. К.); В. Еллан—Поезії („Молодняк“ № 2, 1927 р. Х.); „Життя й Революція“ № 1—2, 1927 р., „Літ. Газета“ № 2, 1927 р. К.; „Червоний Шлях“ № 1—2, 1927 р., „Літ. Газ.“ № 3, 1927 р. К.); Впевненим кроком („Літ. Газ.“ № 5, 1927 р. К.); З негідною зброєю („Літ. Газета“ № 6, 1927 р. К.); „Красное Слово“ („Літ. Газ.“ № 9—10, 1927 р. К.); До робітничої тематики („Літературна Газета“ № 13, 1927 рік К.).

Кузьмич Володимир

1. Наган. Оповідання. ДВУ. 1927. Стор. 104.

2. Італійка з Мадженто. Повість. „Пролетарий“. 1927. Стор. 96.

3. У блакитних хвилях. Збірка матеріалів для роботи у флоті. (ДВУ. 1927. Стор. 112).

4. Оповідання: В очереті. (Журнал „Молодий Більшовик“ № 4. 1925 р.); Наталева круча. Новела („Всесвіт“ № 21. 1925 р.); Пацан („Червоні квіти“ № 6—7. 1926 р.); Наган № 22738 (Плуг. Альманах другий. 1926 р.); Великі п'ять (російськ. мовою) (Газета „Наш путь“, м. Кременчук. 25/VIII 1925 р.); Самогубець. („Молодняк“ № 4. 1927 р. Ст. 3); Міна („Всесвіт“ № 6. Березень, 1927 р.); Італійка з Мадженто. Повість („Червоний Шлях“ № 7—8. 1927 р.); Евстрат („Гарт“, № 4—5. 1927.); „Du el grandioza Mondpatrio“ („Sennacieca Revuo“ — № 1, 1926 р. Ляйпціг). Теж. Збірник „Orienta Blovo“ (Подих зі сходу) — (1926 р. — Ляйпціг-Париж); Вистава. Новела. (Плужанин“ № 6. 1927.); Mia bela tago — журнал „Sennaciulo“ № 149, VII—1927 р. Ляйпціг-Париж); Міна. Уривок із „Наталевої кручі“ (Збірка „Барвінковий цвіт“—В. Коряка).

5. Переклади: Наречений. Мик. Хвилювий (Есперанто) (Радіо-журнал „Етер“. 27 р.) (La Fianco); Ми ростемо з заліза.—А. Гастев. Есперанто. (Ni kreskas el la fero) журн. „Sennacieca Revuo“ № 5—1925 р. Ляйпціг). Міцніше слів.—А. Гастев. Есперанто. (Pli forte ol voztoj) журн. Sennacieca Revuo“ № 7—1925. Ляйпціг) Робочі марки—Гасельоф. З есперанто на мову україн. („Комсомолец України“—6/X—1926 р.); Гудки. А. Гастева („La fajfiloj“) (журн. „Sennacieca Revuo“ № 5—1925. Ляйпціг). — Білі примари. М. Чарота. З білоруської мови. (Ж-л „Плужанин“ № 1 1927 р.).

6. Статті: Нова японська поезія. („Плужанин“ № 3. 1926 р.); Жан Тусейль — Бельгійський Уептон Сінклер. („Молодняк“ № 3. 1927 р.); Анрі Барбюс („Молодняк“ № 9. 1927.); Анрі Барбюс. (Літсторінка газ. „Комсомолец України“. 17—IX—27.); Про Анрі Барбюса. („Гарт“ № 4—5. 1927.); На простори життя (Про Якуба Коласа)—Літсторінка „Комсомольця України“. 19—IV—27 р.); Маладняк і Узвишся в Білорусі („Плужанин“ № 11. 1926.); Якуб Колас—літпортрет („Плужанин“. № 12. 1926.); Окремі статті-рецензії в журналах „Молодняк“, „Плужанин“, „Студент Революції“, газ. „Червона Армія“, „Червоноармієць“, у літсторінці „Комсомольця України“.

Кундзич Олексій

1. Червоною дорогою. Збірка опов. ДВУ. 1926 р.

2. Село Вовче. Збірка опов. ДВУ. 1927 р.

3. В ущелинах республіки. Збірка новел. „Пролетарий“. 1927 р.

4. Що треба комсомольцеві знати, щоб авторитет мати. Збірник ДВУ. 1927 р.

5. Поезії: Лист („Червоний Юнак“ Липень 1925 р.); З блокноту („Молод. Більшов.“ № 6—7. 1925 р.); Буйне свято („Знання“ № 42. 1925 р.).

6. Проза: Червоною дорогою. Оповідання („Молод. Більш.“ № 6—7. 25 р.); На ярах. Опов. („Мол. Більш.“ № 10—X 1925 р.). 8-е березня. Опов. („Селян. України“. Грудень 1925 р.); Лист („Культура і Побут“ 1926 р.); Село Вовче („Молод. Більшов.“ X. Липень 26 р.). Залізний гість („Молод. Більш.“ X. Вересень 26 р.); Мати („Комсомол. України“ 1926 р.); Лена — безпартійний елемент. Опов. („Молод. Більш.“ X. 1926 р. № 5); Хотинщина („Плуг“ Альманах. № 2. 26 р.); Безодня. Опов. („Комсомол. України“ 1926 р.); Життя зовет („Комсомолія“ № 12. 1926 г.); Життя кличе. Переклад. („Комсом. Укр.“ 1927 р.); Гіпс („Червоний Шлях“ 1927 р. № 2). Імаєнтна властивість ритму. („Молодняк“ № 4. 27 р.); Морська хвороба („Молсдн.“ № 3. 27 р.); В ущелинах республіки. Новела („Гарт“ № 1. 27 р.); Дуже просто. Новела („Гарт“ № 2. 27 р.); Де-факто. Роман. (Друкується) („Молодняк“ № 5, 6—7 8, 9, 10, 11 1927 р.).

7. Статті: Молодняк („Комуніст“ Жовтень 26 р.); О. Донченко — Етюд („Комсом. Укр.“ 1926 р.); Молодняк, Гарт і Плуг, Бюлетені ВУСПП.)

Масенко Терень

1. „Степова мідь“ Збірка [поезії Держ. Вид. Укр. 1927 р.

2. Публіцистика: Стінна газета. ДВУ. 1926 р.

3. Поезії: Марш робфаківців („Студент Револуції“ № 2, 1924 р.); Перше травня на кордоні. („Червоний кордон“ № 1. 1924 р.); На кордоні („Л. Н. М.“ „Вісти“ 1. VI. 1927 р.); В літературних сторінках газети „Червоний Кордон“ за 1924 р.; Комсомольцям прикордоння (журн. „Молодий Більшовик“ № 3, 1925 р.); Спустився вечір синій („Молодий Більшовик“ № 4. 1925 р.); Березень („Студ. Револуції“ № 3, 1925 р.); Поезії („Студ. Револуції“ № 4, 1925 р.); На Поділлі (Газ. „Червоний Юнак“, Літсторінка 19.5 р.); Харків („Знання“ № 18, 1925 р.); Жита (журн. „Червоний Шлях“ № 5, 1925 р.); Вагітніє колос. („Червон. Шлях“ № 6, 1925 р.); Над кордонне („Молодий Більшовик“ № 6—7, 1925 р.); Підпасич („Молодий Більшовик“ № 8—9 1925 р.); Херсонщина („Весвіт“ 1926 р.); Гранітні вулиці („Культ. і Побут“. 1926 р.); Лист до шефа („Комсомолець України“ 1926 р.); Травень та інш. („Молодий Більшовик“ за 1926 р.). Мати усміхається неширо („Плуг“ альм. № 2—1926 р.) Я ходив на золотаві роси („Молодняк“ № 1, 1927 р.); Дві поезії („Молодняк“ № 4. 1927 р.); Лірика моря. Раби океану („Молодняк“ № 9. 1927 р.)

Із циклу „Лірика“ моря („Молодняк“ № 10, 1927 р.) Весна („Черв. Шлях“ № 5, 1927 р.)

Радченко Петро

Професійна картка. Етюд. (Альманах Київ-Гарт. 1925 р.); Кордон. Оповідання („Життя і Револуція“ № 9 1925 р.); Гість із папкою. Оповідання: (газ. „Молодий Більшовик“ 1926 р.). Протягнута рука. Оповідання („Глобус“ № 13 1926 р.); Павутине коло. Оповідання („Гарт“ № 2—3 1927 р.). „Життя і Револуція“ № 4 1927 р.). Прокляття. Карусель. Уривок із повісті. („Барвінковий цвіт“ 1927 р.)

Смілянський Леонід

1. Нові оселі. Збірка Оповідання. ДВУ. 1927 р. (Друкується).

2. Оповідання: Давидко Кривий. (Альманах Київ-Гарт. 1925 року); (Збірник „Жовтнева перемога“) Напередодні. Оповід. („Культура і Побут“ № 17. 1925 р.); Пригода. Оповідання (газ. „Молодий Більшовик“ № 64 1926 р.); Коло мети. Оповід. (газ. „Молодий Більшовик“ № 3 1926 р.); Стара історія. Оповід. („Комсом. України“. № 59 1927 р.). Ленін в українській поезії. Критичн. нарис (газ. „Молодий Більшовик“ № 9 1927 р.); На млині. Оповідан. („Молодняк“ № 2 1927 р.); Каламуть. Оповід. („Молодняк“ № 4 1927 р.);

Те ж (Збірн. „Барвінковий цвіт“); Нові оселі. Оповід. („Весвіт“ № 25. 1927 р.); Дні відпочинку. Оповід. („Життя й Револуція“ № 6 1927 р.).

Шеремет Микола

1. Поезії: Бабуся („Глобус“ Київ № 18 1926 р.); Емігрант („Службовець“ № 6 1927 р.); Село й місто („Зоря“ № 2 1927 р.); Осінні листя лащитьєся лесливо („Молодняк“ № 1. 1927 р.); Дитині („Молодняк“ № 3. 1927 р.); Гавань („Червоний Шлях“. 1927. № 4); Китайцям („Гарт“ ВУСПП. 1927. № 2—3); Вечір („Життя й Револуція“. 1927 р. № 7—8); Село. (Літсторінка „Молод. Більшов.“ Київ. № 9 1926 р.); Весна. Літсторінка „Молодий Більшовик“. Київ. № 11 1926); Батько (Літст. „Мол. Більш.“ К. № 13. 1926 р.); Комсомолія (Літст. „Мол. Більш.“ К. № 16. 1927 р.); До свята (Літстор. „Мол. Більш.“ К. № 17. 1927 р.); Пам'яті В. Чумака (Літст. „Мол. Більш.“ № 19. 1927 р.); До мавзолею (Літст. „Мол. Більш.“ № 21. 1927 р. К.); Свята (Літст. „Мол. Більш.“ К. № 23 1927 р.); Додому (Літстор. „Молод. Більш.“ К. № 25. 1927 р.); Китайцям. Уривок („Мол. Більш.“ № 27 1927 р.); На станції („Мол. Більшов.“ № 29. 1927 р.); Поезії. Осінні листя лащитьєся лесливо. Із циклу „Село й місто“. Додому. Дитині („Барвінковий Цвіт“. Збірка. ДВУ 1927 р.).

КНИЖКИ ТА ЖУРНАЛИ, НАДІСЛАНІ ДО РЕДАКЦІЇ

В. КОРЯК—Хвильовистий Соціологічний еквівалент. Видання ВУСПП'у. 1927 р. Стор. 60.

М. ДОЛЕНГО—Вибрані поезії. Видання ВУСПП'у. 1927 р. Стор. 46.

ІВ. ЛЕ—Ритми шахтюрки (оповідання). Вид. ВУСПП'у. 1927 р. Стор. 24.

ІВАН О. ЗЕЛЕЗ—Практична утопія. Теорія в оповіданні. „Новий Світ“. Монреаль. Ст. 146

„ЖИТТЯ І РЕВОЛЮЦІЯ—№ 9. Вересень. Державне Видавництво України. Ціна 75 к.

„КУЛЬТРАБОТНИК“—Орган культотдела ВУСПС, ХОСПС и ВУК Союзов. № 19 (42), октябрь 1927 г.

ЛЕТОПІС БЕЛАРУСКАГА ДРУКУ—1917—1927 г. Сшытак першы. Выданьне Бел. Дзер. Бібліотекі. Менск. 1927. Ст. 36. Ціна 80 коп.

М. КАСЬПЯРОВІЧ—У зоры. Для літ. гуртков. Выданьне Ц. Б. „Маладняка“. Менск 1927. Ст. 44.

ПОЛЫМЯ—Беларуская часопісь літаратуры, політыкі, эканомікі, гісторыі № 6. 1927 р. Б. Д. В. Менск.

В. БОБІНСЬКИЙ—Смерть Франка. Поема. Перша тысяча. Накладом в-ва „Молошній Шлях“. Львів, 1927 р.

СВІТ МОЛОДІ—Ілюстрований місячник журнал. Орган секції ТУРФДім. Вініпегу. Х. 1927 р.

ГОЛОВАНЗЬСКИЙ—Кіньми залізними. Поезії. Зінов'євське.

ОЛ. ВЛІЗЬКО. Поезії—ВУСПП. Стор. 50. Ціна 45 коп.

ЛИСТ ДО РЕДАКЦІЇ

Шановні товариші! Прошу надрукувати такого листа. Я брат поета Василя Чумака, звертаюсь до товаришів, що знали Василя Чумака, з таким проханням. Працюючи над літературою і нелегально живучи підчас панування контр-революції на Україні, Василь Чумак позалишав у товаришів та знайомих свої недруковані поезії та різні нариси. Я поставив за мету зібрати всі матеріали до повного архіву документів брата, та ті твори, що недруковані ще, подати до повної збірки творів, яка готується до друку.

З щирим проханням звертаюсь до товаришів, що мають будь-які матеріали Василя Чумака, надіслати їх мені на таку адресу: Київський Окружком Л. К. С. М. У. літорганізації „Молодняк“ для Миколи Чумака.

Прошу інші редакції передрукувати цього листа.

З тов. привітом М. Чумак

2-XI-27 р.

ЗМІСТ

	Стор.
Ів. Гончаренко.—Ічня. Поезії	3
В. Чумак.—Ранні поезії	4
" —Пісня хвилі	5
" —До праці	6
Олекса Влизько.—Кострубаті сонети	7
Б. Павловський.—Три удари. Поезії	8
Євген Фомин.—Вступ. Поезії.	9
І. Бойко.—Великдень. Поезії	9
А. Александровіч.—Перед майбутнім. Пісня. Поезії	10
Петро Радченко.—Скрипка. Оповідання.	11
Олекса Влизько.—Дев'ятий вал. Поезії.	34
Л. Первомайський.—Пісня про звичайне. Поезії.	35
Олексій Кундзіч.—Де-факто. Роман. Частина третя	39
Б. Коваленко.—Перший привив	65
Ів. Момот.—В тенетах словоблудства.	80
Тодар Глибоцькі.—Шляхом Жовтня	94
Мих. Рудерман.—Руська літературна молодь	104
Мистецька хроніка: Визначний ювілей. Листи письменників. ВУФКУ. Зовсім не фейлетон	113
Бібліографія: І. Кириленко. Курси—І. П'ятковський; Андрэй Александровіч. Угрунь—І. Райд; Дмитро Тась. Ведмеді танцюють—А. Грунт; Бібліографія членів „Молодняка“ . . .	116
Вкладки: Портрет В. Чумака; Будинок промисловости—гра- вюра І. Падалки; малюнки З. Толкачева.	

Подані фотографії та поезії В. Чумака взято з збірки „Повне видання творів В. Чумака“—за редакцією Б. Коваленка та В. Коряка

Літературно-критична БІБЛІОТЕКА журналу „МОЛОДНЯК“

Літорганізація та редакція журналу „МОЛОДНЯК“ розпочали видання літературно-критичної бібліотеки. До бібліотеки ввійдуть збірки прози, поезії та критики. Розмір кожної книжки від 1¹/₂ до 2¹/₂ друк. аркушів.

КНИЖКИ ВИЙШЛИ Й ПОСТУПИЛИ В ПРОДАЖ

1. Олексій Кундзіч—В ущелинах республіки. Новели.	3. Юрій Вухналь—Початку ючий. Літературні гуморески.
2. Вол. Кузьміч—Італійка з Мадженто. Повість.	4. Іван Момот—Літературний комсомол. Критичні статті.

ВИГОТУВАНО І ЗДАНО ДО ДРУКУ ТАКІ КНИЖКИ:

Володимир Юринець—Значіння Плеханова для марксівської соціології мистецтва.

Леонід Первомайський—Оповідання.

Марко Дієв—Оповідання.

Крім цих книжок по бібліотеці журналу „МОЛОДНЯК“ буде видано збірки таких авторів:

ПРОЗА — Андрій Ключчя, Лев Скрипник, Л. Смілянський, П. Радченко.

ПОЕЗІЇ — Ярослав Гримайло, Іван Гончаренко, Олесь Донченко, Євген Фомин.

КРИТИКА—Вол. Коряк, Андрій Хвиля, Борис Коваленко.

Замовити книжки можна у видавництві „ПРОЛЕТАРІЙ“

Замовлення надсилати на адресу: Харків, вул. Вільної Академії, № 6. Видавництво „Пролетарій“.

БЕЗПЛАТНО ОДЕРЖИТЬ СЕЛЯНСЬКИЙ КАЛЕНДАР „РАДЯНСЬКОГО СЕЛА“ на 1928 рік

кожний, хто передплатить на рік (з 1-го жовтня 1927 р.) газету „Радянське Село“ або будь-який з журналів її видання.

Передплата на газету „Радянське Село“ на рік разом із календарем коштує 2 крб. 40 коп.

Передплата на журнали разом із календарем на рік коштує:

„Молодий Більшовик“	— 2 крб. 50 коп.
„Селянка України“	— 3 „ — „
„Сільський Театр“	— 3 „ — „
„Дитячий Рух“	— 3 „ — „
„Селькор України“	— 1 „ 80 „
„Молодняк“	— 4 „ — „

Календар у роздрібному продажу коштує 50 коп.

ПЕРЕДПЛАТУ МОЖНА ЗДАВАТИ до кожної поштової установи, селянським, рай- та селуповноваженим видавництва, а також безпосередньо пересилати до видавництва на адресу:

Харків, Пушкінська вул., № 24, „Радянське Село“

Календар містить багато потрібних у господарстві порад.

Зміст календаря читай в окремій об'яві.

СЕЛЯНЕ! Не гайте часу, надсилайте передплату на газету або журнали
Забезпечте себе календарем-порадником на 1928 рік!